

Senior Psykologen

Årgång 13. 1:2011

Ordföranden har ordet

Vi har sorg i föreningen och i styrelsen. Gunvor Ångfors, vår förra ordförande, har avlidit efter en envig kamp mot svår sjukdom. Hennes insatser för föreningen har varit många och bestående, vi minns hennes vitalitet och hennes energi som tillsammans med hennes pigga, glada uppsyn alltid kommer att vara en ledstjärna för oss. Se även sidan 16!

En mycket lång och kall vinter har långsamt och med många bakslag övergått i en spirande vår där grönskan ersatt det vita och kalla som funnits med oss sedan före jul. När våren kommer och det blir grönt, är det ett lika stort under varje år. Men jag undrar om inte vårens under är större i år – som en stor belöning efter den vinter som varit längre än vanligt!

Därför är vårt årsmöte i maj något att se fram emot!

Det går av stapeln i Lund för säkerhets skull – närmare kontinentens värme och varma vindar. I början av maj hoppas vi på blommande syrener, ljumma vindar och sjudande studentliv. Vår studiedag bjuder på spännande program från forskarlivet på psykologiska institutionen, senaste nytt från förbundet och sedan årsmöte med diskussioner om olika projekt och efter allt detta är det dags för trivsamt middagslag på närliggande restaurang i glatt lag. Se hela programmet på separat blad.

Seniorpsykologerna är en intresserad förening inom förbundet, vi medlem-

mar kommer från alla olika yrkesinriktningar, men vi är också med i YNF, som betyder Yrkesföreningarnas nätverk och är en övergripande sammanslutning av de föreningar som finns inom förbundet. YFN bildades för några år sedan med syfte att tillvarata gemensamma intressen när det gäller att påverka medlemsrekrytering-

Ordförande Brita Tiberg vill samla berättelser om psykologers vardag under gångna decennier.

en, utåtriktad verksamhet och kontakten till förbundsstyrelsen. Efter senaste kongressen har förbundsstyrelsen fått i uppdrag att genomföra en organisationsförändring och här har YFN en viktig uppgift att vara med och påverka yrkesföreningarnas ställning inom förbundet. "Omorganisationer på förbundet ska ta tid så alla hinner med" säger Lars Ahlin. Den demokratiska processen är nu på gång och vi är med i den.

Läs en rapport från ett tidigare möte i Göteborg inne i tidningen – sid 15.

Till sist – utvecklingen inom psykologin går snabbt, både inom fältet forskning och inom tillämpade områden. Psykologer finns snart överallt! Yrket hägrar för många studenter.

I vår internetuppkopplade värld, där de sociala medierna får allt större plats och det är nuet som räknas, behövs också en motvikt av fakta och kunskaper om hur livet som psykolog såg ut på femtio- och sextiotalen. Vi har skissat på ett nytt projekt där vi tillsammans skildrar den tidens yrkesliv. Vi kan samla material till en skrift eller en antologi av berättelser om psykologers vardag. Flera som arbetar tillsammans blir inspirerade och kommer ihåg bättre. Att intervjua varandra, berätta och sammanfatta, att ordna temagrupper, som sätts ihop efter yrkesområden – arbetspsykologi, skola-förskola, klinisk verksamhet med flera grupper, det skulle kunna bli ett spännande projekt.

Om vi inte gör något alls faller allt ner i glömskans djupa brunn och mycket blir svårt att förstå för kommande generationer. Vi vet alla hur tiden rinner iväg och det är viktigt att det verkligen blir av.

Vi inbjuder till ett möte i Stockholm den 14 april som ett första försök – se programsidan för Östra regionen. Har du andra idéer eller synpunkter så hör av dig – kontakta mig eller någon annan i styrelsen!

Till sist väl mött i Lund den 6 maj!

Brita Tiberg

brita.tiberg@telia.com

Inbjudan till årsmöte i Lund

Fredagen den 6 maj 2011 i Lund. Dagordning på nästa sida.

Kallelse till årsmöte 6 maj 2011

Härmed kallas du till årsmöte i Seniorpsykologer i Sveriges Psykologförbund fredagen den 6 maj 2011 kl 16.30. Plats: Konferensrummet 124, Institut. för psykologi, Paradisgatan 5 P, Lund.

Dagordning vid Seniorpsykologernas årsmöte 2011-05-06

- §1 Mötets öppnande
- §2 Fastställande av föredragningslista
- §3 Val av ordförande för mötet
- §4 Mötets stadgeenliga utlysande
- §5 Val av protokollförare för mötet
- §6 Val av två justeringsmän tillika rösträknare
- §7 Upprättande av röstlängd
- §8 Styrelsens verksamhetsberättelse
- §9 Ekonomisk redogörelse
- §10 Revisorernas berättelse
- §11 Beslut om resultatdisposition
- §12 Fråga om ansvarsfrihet för styrelsen
- §13 Ekonomisk situation för innevarande verksamhetsår
- §14 Val av ordförande
- §15 Val av styrelseledamöter
- §16 Val av suppleant(er)
- §17 Val av två revisorer jämte två suppleanter
- §18 Val av valberedning
- §19 Beslut om medlemsavgiftens storlek och giltighetstid
- §20 Ärenden – motioner – inkomna till styrelsen
- §21 Årsmötets synpunkter på aktiviteter regionalt och centralt.
- §22 Övriga frågor
- §23 Avslutning

Förslag och ärenden som du vill att årsmötet skall behandla måste du anmäla skriftligt till styrelsen och vara denna tillhanda **senast måndagen den 11 april**. Sådan motion insänds till ordförande Brita Tiberg (post- och e-postadress i rutan i slutet på SeniorPsykologen).

I detta nummer:

Kallelse till årsmöte	2
Verksamhetsberättelse	2-6
Rapport från Mödra- och Barnhälsovårdpsykologernas konferens	7-9
RPC:s vinterkonferens	10-11
Spela rollen som gammal	12-13
Primärvårdpsykologernas Gävlekonferens	14-15
Yrkesföreningarnas nätverk	15-16
Till minne av Gunvor Ängfors	16
Rapporter från Västra	17-19
Rapporter från Östra	20
Rapporter från Södra	21-22
Rapporter från Norra	22
Regionernas vårprogram	23
Medlemsnytt	24

Seniorpsykologer i Sveriges Psykologförbund

Verksamhetsberättelse 2010-01-01 — 2010-12-31

Styrelsen har från årsmötet 2010 bestått av följande ledamöter:

Brita Tiberg, Stockholm	ordförande
Ulla-Britt Selander, Stockholm	vice ordförande
Gerty Fredriksson, Helsingborg	sekreterare
Hans-Olof Lisper, Uppsala	kassör
Ann-Marie Frisendahl, Holmsund	ledamot
Ingrid Göransson, Vellinge	ledamot
Agneta Zotterman-Molin, Stockholm	ledamot
Birgit Lundin, Stockholm	redaktör för SeniorPsykologen, är ständigt adjungerad till styrelsens sammanträden.

Verksamhetsberättelse

Årsmöte

Årsmötet hölls i Göteborg den 7 maj och samlade 15 deltagare.

Som ordförande för årsmötet valdes Birgitta Rydén.

Brita Tiberg omvaldes till ordförande för föreningen med en mandatperiod av ett år.

Gerty Fredriksson, Ann-Marie Frisendahl och Agneta Zotterman-Molin omvaldes som ordinarie ledamöter av styrelsen med en mandatperiod av två år.

Ingrid Göransson, Hans-Olof Lisper och Ulla-Britt Selander, ordinarie ledamöter i styrelsen har ytterligare ett år kvar av sin mandatperiod.

Inga Hedberg-Sowa och Ingalill Thun omvaldes som ordinarie revisorer för en tid av ett år.

Anne Bederoff och Brittmarie Ullhammar omvaldes som revisorssupplenter för en tid av ett år.

Margaretha Holmgren och Bo Westman omvaldes och Anita Berntsson nyvaldes som ordinarie ledamöter av valberedningen för en tid av ett år med Margaretha Holmgren som sammankallande. Maria Ankarberg omvaldes som suppleant med en mandatperiod av ett år. Ingrid Göransson fick i uppdrag att utse suppleant från södra regionen.

Årsavgiften för budgetåret 2011 fastställdes till oförändrat 100 kronor.

Årsmötet utsåg med acklamation vår tidigare ordförande Gunvor Ängfors till hedersledamot.

Lennart Brandén hade inkommit med en motion om arbetsmiljöfrågor. Hans checklista diskuterades. I detta sammanhang togs upp användning av diskussion på nätet samt kontakt med studenter. Frågan hänsköts för vidare diskussion i styrelsen.

Förbundsstyrelsens representant Fredrik Vagnström från Göteborg deltog i årsmötet och gav aktuell information från styrelsearbetet.

Efter årsmötet hade en gemensam middag med 19 deltagare arrangerats på Hotel Gothia Towers restaurang Heaven 23.

Studiedag

I samband med årsmötet arrangerades en studiedag på psykologiska institutionen i Göteborg. 24 personer var anmälda till studiedagen, som blev mycket uppskattad och har redovisats utförligare i SeniorPsykologen.

Studiedagen inleddes med att Brita Tiberg hälsade välkommen och berättade om dagens innehåll.

Därefter presenterade universitetslektor Christian Jacobsson, representant för områdesgruppen arbets- och organisationspsykologi, sin forskning om arbetsgrupper.

Professor Carl-Martin Allwood, föreståndare för områdesgruppen kognition, motivation och socialpsykologi, presenterade sin forskning om beslutsfattande och metakognition.

Professor Ann Frisé, föreståndare för områdesgruppen utvecklings- och personlighetspsykologi presenterade sin forskning om cybermobbing.

Professor Annika Dahlgren-Sandberg föreståndare för områdesgruppen hälsa och handikapp presenterade sin forskning om medfödda funktionshinder, språk och kommunikation.

Dagen därpå den 8 maj fortsatte fem deltagare med besök på Göteborgs konstmuseum, Röhsska museet samt på Världskulturmuseet.

Styrelsens verksamhet

Styrelsen har under året haft sex sammanträden varav ett i Stockholm, ett i Göteborg i samband med årsmötet, ett på båten till Finland i samband med besök hos finska seniorpsykologer samt tre telefonsammanträden. Följande områden har varit föremål för styrelsens aktiviteter:

Möte med förbundsordförande Lars Ahlin

Lars Ahlin är seniorpsykologernas kontaktman med förbundsstyrelsen. Han har tyvärr av olika anledningar varit förhindrad att närvara vid våra möten i år men Brita Tiberg och Ulla-Britt Selander har haft flera kontakter med honom mellan våra möten.

Stadgar och namnfrågan

Vårt nya namn ”Seniorpsykologer i Sveriges Psykologförbund” samt de

stadgeändringar som gjordes vid förra årsmötet, har följts upp. Ordförandebeslut har tagits och nya stadgar har tryckts upp.

Representation

Brita Tiberg är föreningens representant vid rådskonferensen. Hon är även föreningens representant i yrkesföreningarnas nätverk. Hon är också med i psykologförbundets valberedning samt har valts till kongressledamot innevarande kongressperiod. Hon deltog tillsammans med Ulla-Britt Selander och Gerty Fredriksson i kongressen i april år 2010.

I övrigt har föreningen varit representerad vid de olika yrkesföreningarnas studiedagar. Det är viktigt att våra medlemmar kan vara professionellt uppdaterade för att kunna delta i samhällsdebatten. Vi ser därför mycket positivt på yrkesföreningarnas generositet med inbjudan till oss om deltagande.

Tidigare års beslut om att det skall finnas en seniorrepresentant på var och en av de sju studieorter, där psykologutbildning sker och som studentrepresentanten kan ha kontakt med fungerar så tillvida att kontaktpersoner har utsetts men kontakten med studenterna är fortfarande inte tillfredställande. Förslag har framkommit om att ta kontakt via studentforum. Fredrik Vagnström har lovat förmedla denna kontakt till vice ordföranden.

Samarbete med seniorpsykologer i Finland

Styrelsen besökte Psykologförbundet i Finland i september och träffade där förutom Psykologförbundets ordförande Tuomi Tikkanen även seniorpsykologerna Anita Sutinen, Antti Karila samt Kristiina Malkonen. Vi jämförde våra olika organisationer och fann att vi hade stort utbyte av varandra, fick nya idéer och inbjöd dem till besök hos oss nästa år.

Arbetsmiljöfrågan.

Lennart Brandéns motion till årsmötet i denna fråga hänsköts till styrelsen att

Fortsättning nästa sida

diskutera vidare. I detta sammanhang uppkom förslag om att föra denna diskussion med studenter via Studentforum.

Information om Seniorpsykologer i Sveriges Psykologförbund

Den nya broschyren, som färdigställdes under förra verksamhetsåret skall spridas vid varje konferens för yrkesföreningar, i samband med psykologidagarna och liknande.

Det har också diskuterats att skriva en artikel i Psykologtidningen för att göra vår förening känd samt att tillsammans med förbundet föreslå ett möte med kommande pensionärer.

Vi uppdaterar regelbundet hemsidan om våra program samt informerar i Psykologtidningen.

Mentorskap och coaching.

Vår förenings ständiga fråga har diskuterats ännu en gång. Förslag har framkommit om att utforma en utbildning för seniora yrkesverksamma

psykologer i mentorskap och att vi inriktar oss på att ta emot blivande pensionärer. Vidare har föreslagits att kontakta tidningen Veteranen (alternativt SPF) och diskutera psykologisk seniortelefon samt eventuellt bidra med frågespalt.

Rekryteringsproblemet har diskuterats. Ingrid Göransson är ansvarig för medlemsfrågor och medlemsvård. Dessutom har hon till sin hjälp en regional medlemsansvarig för varje region. Anmälningsblankett har utarbetats. Det finns problem med att en del medlemmar inte betalar sin årsavgift. Diskussion har förts om att varje region tar kontakt med icke betalande medlemmar för utröna om man önskar kvarstå i föreningen.

Försöken att bilda en nordlig region pågår. Ann-Marie Frisendahl har sänt ut brev till presumtiva medlemmar.

Remissbevakning

Ann-Marie Frisendahl har utsetts att bevaka remisser, som kommer till förbundet, samt bedöma om det är något

för seniorpsykologerna att ge synpunkter på.

SeniorPsykologen

Föreningens tidning har med Birgit Lundin som redaktör utkommit med tre nummer under verksamhetsåret. I SeniorPsykologen har information givits om det som händer i föreningen centralt och i dess regioner. Referat från regionernas sammankomster samt från yrkesföreningarnas studiedagar har regelbundet publicerats här.

Under innevarande år har beslut tagits om att förändra tidningen till broschyrformat med dubbelt uppslag. Förändringen har rönt stor uppskattning.

Redaktören Birgit Lundin är ständigt adjungerad vid styrelsens möten, varför det hela tiden sker en pågående uppföljning av förändringar som gjorts.

Styrelsen ser tidningen som mycket viktig för de medlemmar, som av olika anledningar har svårt för att delta i mötena.

Regionernas verksamhet

Norra regionen

Programverksamheten i Norra regionen har fortsatt med: en uppdatering kring aktuell forskning, möten med psykologer i deras yrkesutövning och social samvaro med konst, musik och foto som tema eller ute i naturen.

Regionen har 60 medlemmar och är mycket vidsträckt. Många aktiviteter förläggs till Uppsalatrakten. Naturligtvis åker inte medlemmar från Umeå för att delta i en Linnévandring. Det har talats om att skapa en region i norr, men det har inte genomförts.

Institutionen för psykologi i Uppsala lämnade under året kvarteret Munken vid Svandammen och flyttade in i Blåsenhus söder om slottet. Två gånger under 2010 förlade vi våra aktiviteter dit. Det första besöket var i samband med Alumniföreningens årsmöte. Anna Kåver föreläste då om "Psykologen och den tredje uppgiften".

I oktober skedde nästa besök. Biträdande prefekten Patrik Juslin inledde

med genomgång av aktuell forskning på institutionen. Laboratoriet för spädbarnsforskning presenterades av två unga forskare och studievägledare Katarina Petersson visade oss runt i institutionens nya miljö.

Vid två programpunkter under året mötte vi yrkesutövande psykologer; Ingvar Staffans i januari och Solveig Johansson Bohman i oktober. I den förstnämnda ateljé fick vi både ett intressant föredrag om ett projekt angående testning av språksvaga/svagpresterande invandrare och en presentation av Ingvars konstnärliga verksamhet. Solveig Johansson Bohman på Flogsta vårdcentral gav oss en inblick i arbete och roll för en psykolog inom primärvården.

Diskussion om psykologens roll och "tredje uppgift" hade vi även under rubriken "Fråga Hans-Olof". Vi utgick då från ett tv-avsnitt ur serien "Ett fall för Louise".

Foto och musik har blivit teman för

oss. Fotokursen hos Hans-Olof Lisper har träffats regelbundet under året och vi gjorde en vårutflykt till det nyöppnade Fotografiska museet i Stockholm.

Vid psykologiska institutionen i Uppsala annonseras öppna seminarier i musikpsykologi. Vi har informerat medlemmarna om dessa och haft dem som programpunkt.

Till våra traditioner hör Linnévandring och jullunch hos Gunvor Ängfors.

2010 gick vi Vaksala-vandringen. Av de fyra stigar som är iordningställda återstår nu bara Jumkils-vandringen för oss att gå.

Jullunchen hemma hos Gunvor ändrades till ett möte på cafeteria vid Onkologen på Akademiska sjukhuset. Vi åt julsmörgås och hade det trivsamt tillsammans. Gunvor var mycket nöjd med att vi kunde genomföra vår vanliga julträff och att hon kunde vara med. Under hösten 2010 visade hon prov på sitt intresse för föreningen och sin styr-

ka genom att ställa upp på alla våra programpunkter trots sjukdomen. Gunvor var ett fantastiskt centrum i vår region. Hon hade ett enormt engagemang för medlemmar och var en sammanhållande kraft för oss i Uppsala.

Det gångna året har haft många stimulerande och intressanta inslag i vårt program. Vi vill därför rikta ett djupt känt tack till dem som tagit hand om oss under våra programpunkter.

Västra regionen

Västra regionen har haft fem sammankomster under våren och fyra under hösten 2010.

Den 26 januari fortsatte förra terminens tema ”politik och psykologi”. Jan Hallberg, moderat Göteborgspolitiker och utbildad socionom, berättade om sina erfarenheter av politiskt arbete bl a med sjukvårdsfrågor som han varit mycket involverad i.

Den 24 februari var dagens tema rubricerat ”Framtiden”. Vi fick där ett intressant utbyte, där alla berättade hur de såg på seniorpsykologernas framtid och i många fall sin egen. Flera ämnesgrupper kom upp:

Hur kan vi använda oss av vår kunskap i samhället?

Tankar om ”Åldrandet”

Utveckla mentorskap

Följa forskningen i neuropsykologi och andra områden inom psykologin.

Konkreta ämnen – att använda händerna, hur musik och färger påverkar oss etc.

Marsmötet kallade vi ”Ålderism, vad är det?” Boo Johansson, professor i Geropsykologi vid Göteborgs Universitet påpekade att vi har en benägenhet för att kategorisera, vilket kan ge oss en stereotyp syn på äldre. Olika känslor som vördnad eller nedvärdering kan bli följden. Han rekommenderade en artikel av Lars Andersson ”Effekt av åldersdiskriminering” som finns publicerad i Tidsskriften ”Äldre i Centrum” nr 3/2009. Tidningen ingår i medlemsskapet av SGS – Svenska Gerontologiska Sällskapet.

Den 24 april berättade Per Magnus Johansson, docent i idé- och lärdoms-

historia samt psykolog och psykoanalytiker, om Göteborgspsykiatrins historia utifrån sin bok med titeln ”Inblickar i psykiatrins och den psykodynamiska terapins historia i Göteborg 1945 – 2009.

Sista sammankomsten före sommaren blev en vårutflykt den 26 maj till Tjörn med besök samt lunch på akvarellmuseet. Därefter åkte vi till en kaffestund hemma hos Anita Berntsson i hennes sommarstuga, också den på Tjörn.

Hösten inleddes den 29 september då leg. psykolog, leg. psykoterapeut Åke Högberg talade om ”symboliska uttrycksmedel” på ett mycket intressant och medryckande sätt. Han aktiverade gruppen och gav oss ett par berättelser att fundera över. Han inviterade oss också till sin kursgård och vi kommer att ha nästa års vårutflykt hos honom. Det gav sannerligen mersmak.

Den 27 oktober kom fil lic, leg psykolog Kurt Olofsson och socionom Markus Olofsson för att informera om Lüschers färgtest. De samarbetar inom ramen för sitt institut: Svenska Max Lüscherinstitutet. Föreläsarna genomgick Lüschers kategorisystem med åtta deltest. Vi fick också göra ett eget test som tog 10 – 15 minuter.

Den 24 november höll professor Torbjörn Stockfelt i sammankomsten som hade rubriken ”Möte med tystnaden”. Vi hade bikupesamtal som gav ett talsurrande ljud. ”Vackert och ljudligt, när ett rum är fyllt av röster – vackrare än Bach” som Torbjörn Stockfelt uttryckte det. Ljudlöshet finns inte här på jorden, vi lever i samverkan med ljud ”Vi hör mer än det vi lyssnar på och vi lyssnar efter mer än det som vi hör”.

I december träffades vi hemma hos Anita Berntsson i Göteborg och tog avsked av året med att äta en god julbuffé med många rätter. Stämningen var mycket varm och gemytlig.

Vid våra sammankomster har vi haft mellan 10 – 20 deltagare, de flesta bosatta inom Göteborgs närområde.

Mer utförliga referat från ovan nämnda möten finns att läsa i SeniorPsykologen nr 1/2010 och nr 3/2010.

Södra regionen

Mål för vår verksamhet under 2010 har varit att inte endast nå ut till våra medlemmar, som bor i anslutning till Lund utan också till medlemmar på längre avstånd från Lund. Vi har därför haft tre möten utanför Lund. Ett i öster – Karlskrona, ett i väster – Helsingör och ett i söder utanför Trelleborg. Fem sammankomster var förlagda till Lund. Ett av dessa möten fick dock ställas in p g a ett ordentligt vårsnöoväder.

Vi har länge i programgruppen resonerat om att skapa en ministudiedag, så att resanden skulle tycka att det var lönt att komma till Lund. Snöovädrat drabbade Karin Stjernqvists föreläsning den 3 februari om hur det gått för barn, som fötts för tidigt. Det var en föreläsning som var önskad av flera i regionen. Tur i oturen var att Karin Stjernqvist hade möjlighet att återkomma med sin föreläsning till hösten. Det föll sig därför naturligt att denna föreläsning fick bilda stomme i en ministudiedag. Liksom regionens program både brukar omfatta psykologiska frågeställningar och mer sociala aktiviteter lät vi också ministudiedagen både vara psykologiskt inriktad och ha en kulturell upplevelse.

Ministudiedagen besöktes av 15 personer. De flesta boende i Lund eller i dess grannskap. Vi hade tyvärr lyckats pricka in en dag då flera som bor på längre avstånd av olika skäl var förhindrade att komma. I programgruppen tror vi också att det har betydelse att de som kommer till våra föreläsningar på institutionen är en grupp deltagare, som känt varandra också under sina verksamma år. De tycker helt enkelt att det är trevligt att fortsätta att ha kontakt med varandra, medan många av dem som bor utanför universitetsorten inte på samma vis ingår i ett naturligt nätverk. Vi har bara enstaka medlemmar på de flesta orter, som är intresserade av att höra till föreningen. 2011 blir föreningens årsmöte och studiedag i Lund, så då kan vi se hur många av deltagarna som kommer

Fortsättning nästa sida

Fortsättn.från föreg. sida

från regionens perifera områden.

När vi var i Karlskrona och Helsingör fick vi med oss några medlemmar som bor i närheten av dessa platser.

Vi ska under det kommande året göra satsningar på åtminstone någon sammankomst utanför Lund för att se om vi kan nå fler av våra medlemmar med lång resväg.

Nedan ges en översikt av teman som varit aktuella.

Teman med psykologiskt innehåll:

Neuropsykologi ur ett evolutionärt perspektiv den 10 mars.

The Bonny method of Guided Imagery and Music den 26 maj.

Läs- och skrivvårigheter den 13 april och den 29 september.

Född för tidigt – hur går det sen, den 29 september.

Teman med kulturellt/socialt inslag:

Museet Louisiana "Warhol och Munch" den 1 september.

Svaneskolan – installation av J. Wipp den 29 september.

"Vår resa till Antarktis" den 19 oktober.

Barnhemsbarn och deras familjer.

Bilder från Tanzania den 8 december.

Våra sammankomster har besökts av nio till nitton deltagare.

Östra regionen

Östra regionen inledde i januari med en diskussion om "Hur kan psykologer påverka klimatarbetet?"

Gruppen "Psykologer för klimatet" består av 5 personer som träffas en gång i månaden och arbetar med frågor

hur man ska påverka andra människor att bli mer klimatsmarta. Psykologerna Kristina Salén och Ingela Stolt undrar hur man ska mildra miljöförstörelsen och hur man får till stånd en livsstilsförändring utan att bli moraliskt.

I februari beskrev Malena Ivarsson, doktorand i psykologi och assistent vid stressforskningsinstitutet, Stockholms universitet, hur våldsamma dataspel påverkar unga människor? En slutsats var att dataspelen ger högre hjärtverksamhet men påverkar inte sömnen eller utsöndringen av stresshormonet kortisol hos 15-åriga pojkar.

Marsmötet handlade om telepati. Universitetslektor Jan Dahlquist berättade om sin forskning kring parapsykologiska fenomen under rubriken "Grupptelevi – är det möjligt?"

I april berättade psykologen Patrik Nyström om positiv psykologi. "Verktyg för ökade prestationer" var underrubriken. Positiv psykologi bygger på tre begrepp: bredda, bygga och bromsa. Det handlar om att stärka och uppmuntra positiva känslor och handlingar och reducera motsatsen. Att fånga upp det positiva och jobba med det. Han är anställd hos ett företag som arbetar med organisationsutveckling och företaget har som motto: Ökade prestationer och ökad trivsel. Livlig diskussion följde bl a om olika typer av belöningar för att nå ett önskat beteende.

Vårutflykten i maj gick till Olle Nyman ateljé i Saltsjö-Duvnäs i vackrast tänkbara väder. En intressant visning om en egenartad och originell konstnär som bodde på samma ställe hela sitt liv tillsammans med sin lojala och omhändertagande syster. En läcker lunch utanför ateljén på Kafé Koloni avslutade vårens verksamhet.

Hösten inleddes med intressant besök på Millesgården och en utställning om surrealismen och hur den påverkade målarna i Halmstadgruppen. De sex konstnärerna i gruppen hade utvecklat en egen stil präglad av det halländska landskapet, de hämtade stoff från drömmar och minnen och hade ett starkt intresse för det mänskliga psyket.

Håkan Nyman, med dr, psykolog

och specialist i neuropsykologi delade med sig av sin forskning kring psykos och schizofreni under rubriken "Neuropsykologiska bidrag till förståelse av schizofrena symtom". Bl a att allmän stress och ökad sårbarhet hos den gravida kvinnan kan öka risken för att fostret senare i livet kan utveckla schizofreni. Han berättade även om vilka möjligheter som det numera finns till rehabilitering och träning för att förhindra återfall i psykotiskt beteende.

Susanne Gieser fil lic i idé och lärohistoria berättade livfullt om "Psykoterapins pionjärer i Sverige". Det är också namnet på den bok hon skrivit helt nyligen och som hon presenterade för oss på vårt novembermöte. Psykoterapins historia är knappt hundra år och tog först fart i Sverige från 30-talet och framåt. Framväxten motarbetades av många läkare och först på 60-talet tog efterfrågan på psykoterapi och psykoanalys verklig fart och nya yrkesgrupper som psykologer och socionomer tog plats bredvid läkarna. På 70-talet kom sedan den statliga psykoterapiutbildningen. Läs gärna boken – det är vår yrkeshistoria det handlar om!

December och jullunch hör ihop! Som vanligt träffades ett glatt sällskap psykologer i "Kajutan" en samlingslokal i Hammarby sjöstad, som Margareta Holmgren har tillgång till. God julmat lagad av skicklig arbetsgrupp serverades tillsammans med lämpliga drycker. Hög stämning och trevlig samvaro blev synnerligen jullik med dalande snöflingor utanför fönstren!

Helsingborg den 20 mars 2011

*Brita Tiberg
Ulla-Britt Selander
Gerty Fredriksson
Ann-Marie Frisendahl
Ingrid Göransson
Hans-Olof Lisper
Agneta Zotterman-Molin*

*Du glömmer väl
inte att betala
medlemsavgiften,
100 kr?*

*Seniorpsykologernas
plusgiro är 434 0151-2
Inbetalningskort är
bifogat!*

Rapport från Mödra- och Barnhälsovårdpsykologernas nationella konferens i september 2010

Föräldraskap i tiden

Mödra- och Barnhälsovårdpsykologernas nationella konferens vid Mälardalens högskola i september 2010 pågick under tre dagar och innehöll aktuell forskning med samhällsanknytning. Titelkoden som var "MPBirl24/7ir?" kunde knäckas: MPB = mamma, pappa, barn, irl = in real life, 24/7 = dygnet runt, sju dagar i veckan.

Familj och barn i en tid av uppbrott

Lars Dencik, professor i socialpsykologi, Roskilde universitet, utgick från "den radikaliserade moderniseringens socialpsykologi": vi är våra relationer. Därmed blir begreppet "individ" en teoretisk konstruktion. Den samtida familjens villkor präglas av tre fenomen: Rationalisering i föräldrabarnrelationen hänger ihop med barnomsorgens utbyggnad. Sekularisering tar sig uttryck i att "heliga" värden ifrågasätts, "kärnfamiljen" får alltmer lämna plats åt "stjärnfamiljen". Individuering medför att alla, barn som vuxna, behandlas som enskilda individer frikopplade från kön, klass och familjebakgrund med stark betoning av individuella rättigheter.

Vi hinner aldrig i kapp

Vissa beteenden premieras: att snabbt och friktionsfritt glida in i gruppen, utan gnäll, att stå ut med ständiga förändringar i nya sociala sammanhang. Vi finns mitt i "the era of shifts" – man kan aldrig förvänta sig ordning. Ett förskolebarn i storstaden möter hundratals ansikten på en dag, ofta sådana de inte ser mer. Hur förändrar detta oss som interaktionspartners? Trots nödvändig flexibilitet lider vi av kronisk osamtidighet, vi hinner aldrig ikapp, det krävs ständig uppdatering. Det moderna familjelivet kan liknas vid Formel 1-lopp med depåstopp med full service, blixtnabbt – hela loppet är depåberoende – tanka upp samhörighet och gemenskap. Och hur blir tankningen om föräldern är stressad och inte emotionellt tillgänglig?

Det moderna livet kan liknas vid ett Formel 1-lopp med depåstopp med full service, där man blixtnabbt tankar upp samhörighet och gemenskap. Men hur blir det om föräldern inte är emotionellt tillgänglig?

Intellekt och känsla i fusion

Vi splittrar upp behov och beteenden på olika arenor. Förskolan är "instrumentell", hemmet är "emotionellt", ett utymme för trots och olika känslor. De båda arenorna måste bilda en helhet för växelverkan: i familjen är relationerna unika och oersättliga, i samhället utanför är alla lika och ersättliga. För att klara tillvaron krävs kompetenser som självtillit, självkänsla, självhävdande, självbehärskning, omvärldsorientering och systemtänkande. Väsentliga familjefunktioner i den moderna barndomen: Intimitetsreservat och avkodningscentral, bekräftelseinstans och stabilitetszon med möjlighet att tanka tillhörighet.

Regnbågsfamiljernas etablering i Sverige

Psykolog och docent Karin Zetterqvist Nelson samt psykolog och doktorand Anna Malmquist, Linköpings universitet, Tema Barn föreläste om forskning kring samkönat föräldraskap.

Zetterqvist Nelson har forskat om hur barn har det i en homosexuell familj. Hon kan konstatera att det är kärleken i familjen och till barnet som är det viktigaste, viktigare än den sexuella läggningen hos föräldrarna. Hon har medverkat med en djupintervjustu-

die i den statliga utredningen "Barn i homosexuella familjer". SOU 2001:10 och hon är författare till boken "Mot alla odds. Regnbågsföräldrars berättelser om att bilda familj och få barn" (2007).

Medmamma – kvinna som föder. Pappa som donerar – medpappa

Kärnfamiljen är inte den enda självklara familjebildningen. Den första generationens regnbågsfamiljer var heterogena, barnen hade tillkommit i heterosexuell familj. En sådan "länkad" familj är en ombildad familj. I sådana flerföräldrafamiljer fanns en relationell dynamik i och med positioneringen av föräldraskapet och därmed en speciell maktstruktur. Svårast är det för medmaman och medpappan, de kan ha svårt att finna sina roller på ett självklart vis.

Skilsmässor med ibland konfliktfyllda uppbrott var oundvikliga. Det var viktigt med öppenhet om familjesituationen under tonårstiden – och på ungdomarnas villkor. Den andra generationens regnbågsfamiljer, där föräldrarna var samkönade, kan kal-

► Fortsättning nästa sida

I början av 1900-talet idylliserades den borgerliga familjen. I Barnets århundrande fanns en växande respekt gentemot barnet från samhället genom lagstiftning. Samhället skulle med kollektiva lösningar se till barnens behov.

las pionjärerna, de var utan manus och rättsligt stöd. Föräldraskapet var noga planerat och genomtänkt. Öppenhet kring föräldrarnas sexuella läggning var en självklarhet och föräldraskapets genusdimensioner var tydliga. Föräldrarnas sexuella orientering var inte väsentlig för barnen. Den var en självklarhet inom familjen. För vissa barn var det en konflikt med yttervärlden i början av tonåren. Barnen lärde sig oftast att hantera attityder till sin familjesituation, i vissa fall var det status med föräldrarnas relation. För paret var det normaliserande att vara en familj och ha barn och leva ett vardagsliv som de flesta barnfamiljer.

Tredje generationen regnbågsfamiljer

”En ny generation regnbågsfamiljer. Homosexuella familjer i en tid av rättsligt erkännande”, är titeln på Anna Malmquists avhandlingsarbete. Det handlar om den tredje generationen regnbågsfamiljer. De har samhällets rättsliga stöd genom flera lagförändringar.

Anna Malmquists utgångspunkt är genuspsykologi. Hon utforskar samkönade pars upplevelser och erfarenheter av familjebildning, berättelser om hur familjen blev till och hur mötet med omvärlden blivit. Par kan numera gemensamt dela vårdnad och rättsligt föräldraskap. Det handlar om en liten, snabbt växande familjeform med lesbiska par som tillvaratagit de nya rättsliga möjligheterna. Många söker sig till svensk sjukvård för att bli med barn och finna en donator, andra åker till klinik i utlandet. Och några finner egna donatorer. Och det finns manliga par som får barn med surrogatmamma.

Tvåföräldranormen gäller likasom tvåbarnsnormen – och ”storstadsnormen”. Jämlikhetsideal uttalas tydligt, vem som blir gravid beror av individuella val. Det är ungefär lika vanligt att en av kvinnorna föder båda barnen som att båda kvinnorna föder var sitt barn. Ca 800 barn har tillkommit genom infertilisering av lesbisk mor och ca 200 barn har hittills adopterats av

homosexuella par. Lesbiska par separerar i högre grad (30 procent) inom en femårsperiod jämfört med heterosexuella par (13 procent).

Negativa erfarenheter

Vilka negativa erfarenheter har de? I möten med professionella, inom sjukvård och myndigheter, är det vanligt att den ena föräldern osynliggörs, okunskap och integritetskränkande frågor förekommer. De får inte alltid likadana erbjudande som andra eller så får de inte den särskilda behandling som deras specifika situation kräver. Erfarenheterna av mvc och bvc är goda. ”Bara positivt, nästan övertrevliga.” Brister kan vara otillräckligt språk, föräldragrupper enbart för heterosexuella och att journalsystemet inte beaktar två mammor. Man gav förslag till bvc för att kunna ställa lämpliga frågor till dessa föräldrar: ”Vad behöver jag veta för att bemöta de här föräldrarna utifrån sina unika förutsättningar?” ”Vad frågar jag som egentligen handlar om min egen nyfi-

kenhet, finns relevans?” Och öppna, inkluderande frågor som: ”Vilka är barnets familj? Hur benämner barnet sina föräldrar? Hur inkluderas alla?”

Föräldrastöd och rådgivning som en tidsspegel

Gunilla Halldén, professor eremita i pedagogik från Tema barn vid Linköpings universitet gav en historisk resumé över hur familjen, föräldraskapet och barndomen betraktats. Synen på föräldraskap och familj har förändrats under de senaste tre hundra åren. 1734 års giftermålsbalk tydliggjorde faderns roll som överhuvud i familjen. I och med industrialiseringen med arbete utanför hemmet kunde inte ”hus hållet” längre erbjuda det självklara ”hållandet” av barnet. Ansvar för föräldraskapet blev alltmer en uppgift för modern. Skillnaden mellan familjer som hörde till de burgnare kretsarna och dem som levde under knappa förhållanden var tydlig.

I början av 1900-talet förekom en idyllisering av den borgerliga familjen. Ellen Key myntade begreppet ”Barnets århundrade” år 1900. Idealbilder av den borgerliga familjen skapades, Carl Larssons familjeinteriorer och Elsa Beskows illustrerade böcker är exempel. Samtidigt fanns en växande respekt gentemot barnet från samhällets sida genom lagstiftningar. År 1917 lagstiftades att alla barn skulle ha rätt att veta sitt ursprung. Det gick inte längre an att föda anonymt.

Långt in på 1900-talet var det en självklarhet att modern tog hand om barnen, hemmafrurollen var det ofta nödvändiga valet. Under 1930-talet med ekonomisk kris och den skärpta krisen i befolkningsfrågan fanns Alva Myrdals politiska strävanden för kvinnans möjligheter på arbetsmarknaden. Samhället skulle ordna goda kollektiva lösningar för barnens behov.

Samhällets syn på föräldrars behov av råd och stöd

Föräldrastödet har alltmer professionaliserats. Det har funnits mycken moralism mellan raderna i råd och attityder som man försökt bibringa föräldrar under olika epoker:

Den religiösa moralismen. Kyrkan som dominerande budbärare har tagit stor plats under historiens gång. Det väsentliga var att rädda barnets själ, det var viktigt med nöddop om barnet visade tecken på svaghet, det var inte en självklarhet att barn överlevde.

Den medicinska moralismen. Upplysning om nödvändig hygien fick en moraliserande underton när man från medicinskt håll förmedlade kunskaper om bakterier och smittorisker. Vikten av god hygien tillsammans med rätt näring var viktiga budskap till föräldrar i slutet av 1800- och början av 1900-talet. Man skulle vara hel och ren, ha regelbundna vanor och karaktärskontroll. Parallellt med den ”hygieniska” dominansen fanns inlärningspsykologisk och pedagogisk forskning med beskrivning av barnets utveckling i stadier.

Lust-moralismen. Andra hälften av 1900-talet har präglats av många ”skolor” som experterna lutat sig emot. Det skulle vara roligt och lustbetonat att vara barn. Det hängde på föräldrarna om barnet fick en lyckad barndom. För många blev det ett dilemma att balansera mellan auktoritet och kompisskap med mycket dåligt samvete i bagaget.

I boken ”Ta föräldrar på allvar” (Inga Gustafsson och Magnus Kihlbom, 2010) utgiven av Svenska föreningen för psykisk hälsa, är titeln på Inga Gustafssons första kapitel: ”Det eviga projektet att göra föräldrar till bättre föräldrar”. Hon belyser bl a paradigmskiftet sedan den stora statliga utredningen om föräldrautbildning kom (1979) och det föräldrastöd som föreslås i SOU 2008:131. Det är viktigt att inse att föräldraskapet i grunden står för intensitet och kontinuitet och samhällets stöd bör ges utifrån föräldrars egna definierade behov.

Nutida samhällsattityder

Ökande livslängd hos befolkningen och minskade barnkullar gör att den period vi lever med våra barn är relativt kort i förhållande till hela livsspannet och många vuxna lever utan barn. Detta kan medföra risk för en minskad politisk vilja att gynna barnfamiljer,

menar föreläsaren, som också pekar på skapandet av barnfria ormråden: ”gated communities” för 55+-boende och de signaler som detta kan ge. Och många i fertil ålder väljer ett liv utan barn. Det finns motsägelsefulla ideal i vår tid och konsumtionssamhället innebär att vi också shoppar livsstilar. Föräldraskapets värde ses som en del av normaliteten. Den barncentrerad som utvecklats ger de vuxna, – föräldrarna, men också andra vuxna – en känsla av stabilitet och kontinuitet och en mening i tillvaron.

Om arbetet som MBHV-psykolog inom Growing People

Psykolog Kerstin Johannesson, nyvald ordförande i Mödra- och Barnhälsovårdspsykologernas förening, berättade om sitt pågående uppdrag som yrkesföreningens representant i redaktionen för Rikshandboken i Barnhälsovård på ”Growing People”.

Growingpeople.se är en hemsida med en ytterligare rubrik: ”Kunskapskällan om barn som växer”. Det är en expertgranskad informationssajt, startad år 2000 av barnmedicinska experter med erfarenhet av det stora informationsbehov som finns hos föräldrar, men också hos personal, om senaste forskningsrön och kunskap om det växande barnet. Webb-plattens målgrupp är blivande föräldrar och föräldrar till barn mellan 0 och 18 år. Informationen kan genom sin bredd och sitt djup vara till nytta för studerande och för dem som arbetar med barn och ungdom inom förskola, skola, hälsovård och sjukvård. Den är ett värdefullt hjälpmedel i mötet mellan föräldrar och professionella.

Birgitta Rydén

(Resterande del av referatet kommer i nästa nummer av Seniorpsykologen)

Åldrandets utmaningar och dilemman

Den stora omställning som det innebär att åldras och lämna arbetslivet är något som drabbar oss alla. Väljer vi integritet eller uppgivenhet? Riksföreningen för PsykoterapiCentrum hade valt detta tema för sin vinterkonferens och som föreläsare inbjudit **Patricia Tudor-Sandahl och Tomas Böhm. Wendela Lundh och Agneta Zotterman** deltog i konferensen och delar här nedan med sig av sina intryck.

Under rubriken ”Synd att missa målet – om att vara mer levande med åren” gav Patricia Tudor-Sandahl ett spännande och tänkvärt föredrag där hon utgick från sig själv. Hon var personlig men inte privat. Hon började med att analysera ordet ”integritet” i titeln – som betyder renhet – och gick över till motsatsen *dejected* som betyder uppgivenhet. Vad gör mig levande? Vad får mig att krympa? Ordens betydelse och deras motsatser var den röda tråd hon följde i sin framställning.

Hon började med frågan ”Vad står i vägen för min egen tillblivelse?” Och

tog upp sin egen tendens till fåfänga som en form av högmod, som är en av dödssynderna. Ordet synd är släkt med ordet sönder. Dödssynder är något som får oss att dö en smula – att krympa. Hon återvände till temat ”Vad förmerar mig? Vad förminskar mig?” Och utgick ifrån de kända dödssynderna.

Avund: Andras framgångar kan åstadkomma ett sting av avund, även om vi kanske förnekar att vi känner så. Vad vi känner är kanske ”Vad har jag att komma med i jämförelse med den där?” Och det förminskar oss.

Girighet: Det mer subtila: Att snåla med sig själv, med vår värme och närvaro och kunskap.

Vrede: Att tappa besinningen t ex inför helt oskyldiga expediter.

Likgiltighet: Den värsta synden. Det tunga i livet att vilja men inte kunna är inte det värsta utan tvärtom, att kunna men inte vilja!

Frosseri: Allt som drar en från målet. Att gå till överdrift t ex med för mycket golfspel, fastna framför datorn, sex, (bantning och överdriven träning) mina tillägg.

Vällust: När jag börjar använda någon som objekt istället för subjekt. Jag-du relationer blir istället jag-det relationer. (Här hängde jag inte riktigt med eftersom detta berörde mig. Jag tänkte på om mitt engagemang i sjuka vänner, egentligen är en form av vällust). Patricia refererade i alla fall till Martin Bubers bok. Hon nämnde också en bok av Perell som på svenska heter ”Jag vill ha dig” och på engelska ”Mating in captivity” där titeln mer visar vad boken handlar om, nämligen konsten att behålla passionen i ett långvarigt äktenskap.

Så tog hon upp motsatser till tendenserna till dödssynd.

- *Avund* – förnöjsamhet – It is better to want what you have, than want what you don't have.
- *Generositet* hellre än bitterhet.
- *Vrede* – medkänsla, barmhärlighet, mildhet, disciplin! P. höll numera mycket på just självdisciplin!

”Var levande.

Guds öra är en fullt levande människa. Att bli insnöad i sig själv är att krympa.”

(Taktfullhet skulle jag vilja lägga till!)

- *Vällust* – intimitet (här slirade jag igen något i egna farhågor).
- *Högmod* – ödmjukhet, att vara jordnära. Att betrakta sig själv som vem som helst. Istället för att fråga sig varför detta drabbar mig? Frågar man sig. Varför inte?

Patricia avslutade med sju uppmaningar som hon försöker följa:

- Var levande. Guds öra är en fullt levande människa. Att bli insnöad i sig själv är att krympa.
- Lev i verkligheten!
- Var okonventionell – (fast det kan kosta att vara sig själv trogen.)
- Våga darra – våga vara rädd! Var inte rädd för din rädsla. Stäng inte ut något svärmod ur ditt liv för du vet inte vad det gör med din utveckling (i positiv riktning – min tolkning.)
- Vårda ditt inre. Vad ger själen näring? Vad när mig? Vad är min källa?
- Öppna dig. Snåla inte med dig själv.
- Våga vara vis! ”Visdom är veta allt om människors dårskap – inom sig själv!” Piet Hein. (Min tolkning är att inte alltid säga ”sanningar”).

Wendela Lundh

Foto Bertil Ericson www.tudor-sandahl.se

Patricia Tudor-Sandahl talade om vad som får oss att vara levande och tog de sju dödssynderna som utgångspunkt.

Hur ser vi på åldrande?

Efter Patricias föredrag delades vi in i smågrupper. I min grupp fanns många nyblivna pensionärer. Alla tyckte att livet förändrats till det bättre. Några hade fortsatt att arbeta privat. Man hade mer tid för familj och fritidsintressen.

Mycket som sades kände jag igen från vår undersökning och jag kunde också rekommendera Seniorpsykologerna till de som var psykologer. Tomas Böhm inledde sin föreläsning med ett citat av Woody Allen: "Jag har starka åsikter om döden – jag är emot den!" Ett annat Allencitat var "It is bad business getting older. I advise you not to do so". Även Tomas talade om vikten att leva fullt ut. Man bör sträva efter att utvecklas med bibehållen integritet. Ingen vill dö snopen!

Pensionen betraktades ju förr som en lång fritid. Numera blir forskarna mer och mer medvetna om att hjärnan behöver kreativa projekt. Det gäller att använda högerhjärnan. Det är också viktigt att möta sig själv och söka sin egen mening med livet. Om det är alltför ensamt i det inre livet blir det ensamt in i döden. Freud ändrade ju sin inställning om äldre patienter med tiden. "Det är värt att gå i analys om så bara för att vara normal en enda dag".

Abraham skriver tidigt om analys av äldre patienter. E.H. Ericsson beskriver vad han kallar fem fenomen i åldrandet:

- Rädsla förlora sexlust
- Rädsla i yrkesrollen och hotet om att bli överflödig i arbetet och inte kunna hantera detta.
- Ångest i äktenskapet efter det att barnen lämnat hemmet
- Medvetenhet om egna och andras ålderssjukdomar
- Medvetenhet om den oundvikliga döden. Även om man hittar en mening med den, finns känslor av sorg och melankoli.

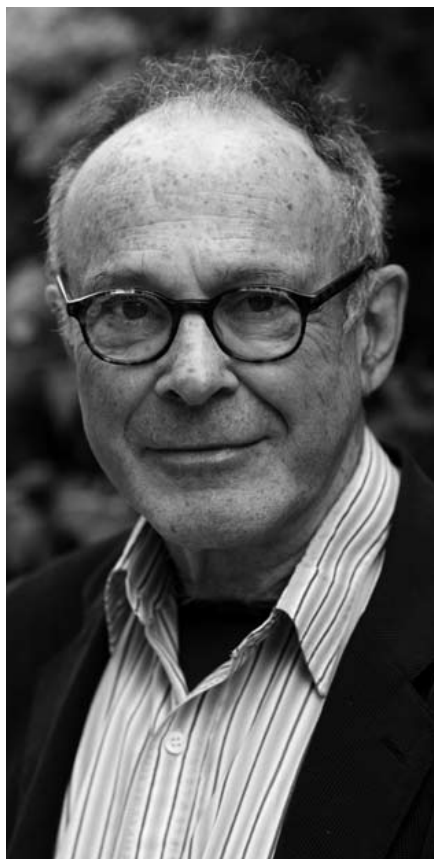

Foto: Carl Johan Rönn

Tomas Böhm inledde sin föreläsning med ett Woody Allen-citat.

**”Jag har starka
åsikter om döden
– jag är emot den!”**

Woody Allen

Som terapeut gäller det att hjälpa patienterna till åtminstone ögonblick av frid. Även om terapeuten är ung upplevs han/hon alltid som äldre menar Tomas. Motöverföringen gör det ofta svårt att avsluta terapier med äldre. Omedvetet kopplas in känslor av rädsla för döden. För patienten kan det också vara att "så länge jag går i analys så länge lever jag" En insikt om att det går att förändra sitt liv är positivt för utvecklingen.

Margaret Tallner beskriver i "The Aging Analyst" att av de äldre analytikerna är 55 procent mer toleranta och utvecklar egna definitioner av metoden. Ofta kommer fler inslag av jagpsykologi. Man utvecklar mindre konventionella ramar. Risk dock att bli alltför mycket vän med patienten.

Äldre terapeuter är också lugnare

Som att "bli gammal" eller "att leva länge"?

och kan bättre skilja på arbete och fritid. Nackdelarna är förstas sämre minne. Vi minns inte namnen på patienternas släktingar o dyl. Men större erfarenhet hjälper! För både patient som terapeut gäller att acceptera begränsningar. Nödvändigheten att bota tas bort.

Såväl Eisler som Kohut talar om den narcissistiska kränkningen i att bli äldre och tappa förmågor, t ex att orken försvinner, man glömmar lätt namn och händelser. Däremot kan erkännandet av livets ändlighet vara det som utvecklar narcissismen, som skapar en högre form av narcissism, ett utvidgat själv. Omvandlingen här hjälper oss att uthärda. Visheten går bortom det kognitiva området och allt integreras till en ny helhet.

Tomas tog upp flera författare och jag har en referenslista som jag gärna skickar till dem som så önskar.

Paneldiskussionen efteråt handlade om hur vi klarar att lämna ett aktivt yrkesliv. Hur länge ska man fortsätta att arbeta och hur blir det sen? Och kan avund mot yngre kollegor vara försvar mot sorg över att inte längre vara yrkesverksam. Man ska inte skämmas för att bli gammal.

Ovanstående är vad jag hann med att anteckna. Men ett budskap jag vill förmedla från konferensen är: "I kontrast mot att bli besatt av döden kan man uppleva att livet pågår faktiskt hela tiden!"

Agneta Zotterman

Spela rollen som gammal

Referatet av Skinners bok, *Enjoy old age – A practical guide*, är framme vid kapitel 11 (av 12). – *Playing Old Person*.

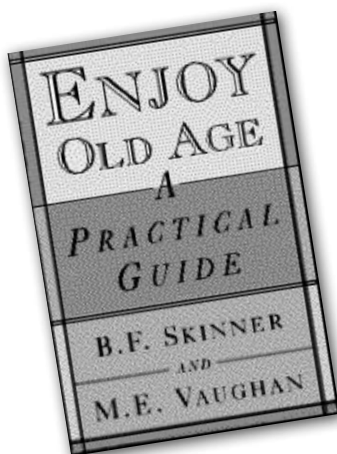
Som kapitlets titel antyder beskriver Skinner här hur vi spelar rollen av åldringar, med repliker som publiken kan än bättre vi själva, och ett manus som inte enbart framhäver det charmiga:

The Old Persons who have walked the boards before you have been crotchety, stingy, boastful, boring, demanding, and arrogant. They have complained of their illnesses and many other things. You may be surprised at how easy it is to play the part that way.

Han menar vidare att publiken är som de små barn de en gång var, de ville att sagan skulle upprepas, med samma ord kväll efter kväll. Och publiken får vad den vill ha. Här är jag inte överens, enligt min mening får de snarare vad de inte vill ha!

Skinner ger sedan en bild av rollen, och nu jag håller med honom:

It would be wrong to conclude that the role you play must represent the real you. Young people show the same traits as old people when they are exposed to the same circumstances, and if certain traits seem especially to characterize the old, that is because for the old the circumstances giving rise to them are more frequent and compelling.

Skinner menar alltså att situationen är viktig och också ger ledtrådar till förändring. Skulle det istället vara så att förklaringen ligger i själva åldrandet är det inte mycket vi kan göra åt saken. Jag tror inte att det finns mediciner som hjälper mot till exempel krav och arrogans. Om vi däremot ser orsakerna i den sociala miljön, till exempel hur äldrevården ser ut, ser jag möjliga lösningar till en förbättring av vården. Eftersom jag har arbetat med samtal tror jag en del av lösningen ligger i att träna personalens vardagliga samtalsmodell. Anhörigas samtal är svårare att förändra. Slutorden i avsnittet får bli Skinners:

If you are not displaying your character, but merely being a good character actor, you may play a different role as convincingly under different circumstances.

Snåla gamlingar

I nästa avsnitt ger Skinner fler exempel. Han inleder med bilden av oss gamla som snåla. Mindre dricks, klagar på hur dyrt det är och billigare presenter, och jag känner igen mig i beskrivningen. Men han förstår mig och jag förstår sen mig själv. Ett skäl är mindre pengar att röra sig med, pensionen minskar år för år, samtidigt som priserna stiger. Sedan är vi kvar i gamla seder och bruk, vad som var lagom dricks för några år sedan är snålt idag.

På den här punkten tror jag att vårt land är enklare att leva i än Amerika, väldigt få ser tydligt ut som om de förväntar sig dricks. På den punkten kan jag ha fel, jag har troligen inte lärt mig signalerna, och nu är det väl för sent. Jag tror också att tjänster som i Amerika dricksas hos oss är avgiftsbelagda, till exempel en restaurangs bevakade garderob. Skinners råd är allmänt och bör även fungera i Sverige:

If you would play the role of Old Person in modern dress, you must learn new lines and new stage business.

Trötta ej omgivningen med samma historia gång på gång

Vi gamla anses ofta vara tråkiga. Till exempel talar vi för mycket om hur det en gång var. Vi talar om en gång aktuella händelser, som för ungdomen ju faktiskt är historia. Är jag då inte bra på att berätta historier är det inte så intressant som jag tror det är. Skinner föreslår ett bästföredatum. Om inte du direkt ombeds berätta mera – berätta inte om sådant som är mer än tio år gammalt.

Andra skäl till att vi upplevs som tråkiga är att vi har andra intressen än

”Modern populärmusik är till exempel för mig enahanda. Tacka vet jag tidig jazzmusik”
skriver Hans-Olof.

nya generationer. Modern populärmusik är till exempel för mig enahanda. Tacka vet jag tidig jazzmusik – okänd för den jag talar med. Lösningen på problemet är aktivt lyssnande, låt den andra berätta om dagens musik och du lyssnar skickligt på berättelsen. På köpet förstår du mer av den musiken än om du direkt säger att dagens musik är bara enahanda skräp.

Ett annan tråkigt egenskap är att vi berättar samma historia gång på gång. Skinner ser igen orsak i situationen:

Young people too repeat a good story when they find a new audience, but old people have told their good stories many more times and hence are all the more likely to tell them again to the same audience. And they are more likely to forget that they have already told them. When something reminds you of one of your favorite stories, play safe and ask whether you have told it before, and make it clear that you truly want to know.

Artig respekt från yngre för oss som är äldre, styr oss också in på ett annat tråkigt drag – vi blir gärna långgrandiga. Och Skinner menar att ju äldre vi blir, desto mer har vi att berätta.

Undvik att bli långgrandig

Skinner ser också en orsak hos publiken – artigt lyssnande! Nickningar och leenden uppmuntrar dig att fortsätta. Lägg märke till, Skinner använder inte termen ”förstärker dig att fortsätta”. Om du var på scenen lämnar publiken lokalen, men nu sitter de kvar. Nästa föreställning är dock inte lika välbesökt! Artig respekt för oss som äldre styr oss också in på ett annat tråkigt drag – vi blir långgrandiga.

Vi talar också gärna om sjukdomar, men det gör också yngre när det är aktuellt. Och ju äldre vi blir desto mer har vi att tala om. Dessutom inbjuder ”hur står det till” till berättande. Vad vi här behöver är skäl till att inte berätta. Skinner skriver:

The heroism shown by those who do not complain of extreme pain may be worth emulating on a smaller scale. Can you be the famous old person who never talks about aches and pains? If so, you may find that you are not only more highly honored but more often welcomed as good company.

Tala om dina krämpor – men inför rätt forum

Jag har noterat en sak hos Skinner, att han i sin bok utgår från att det är vi gamla som ska lära oss tänka på ett annat sätt, och blir en bättre miljö för andra och oss själva. Men när det gäller sjukdomar menar jag att det är nödvändigt och faktiskt bra om vi får

berätta. Men det gäller då att få någon som lyssnar. När det gäller sjukdomar kan vi dock inte räkna med att anhöriga och vänner ska lyssna intresserat. Däremot ska vi ställa krav på att vårdpersonal lyssnar bra. Det är både i deras eget intresse och för att vi gamla ska få berätta om något för oss väsentlig. Att vi får berätta om hur vi känner oss. Om vi har något viktigt att berätta om, och ingen lyssnar blir vi dessutom tjatiga och upprepar i hopp om att någon ska lyssna till det som verkligen oroar.

”... vi kan inte räkna med att anhöriga ska lyssna intresserat. Däremot ska vi ställa krav på att vårdpersonal lyssnar. Det är både i deras eget intresse och ...”

Lyckan att bli lyssnad på

Inom äldrevården är det också en känd undervisad självklarhet att man ska lyssna på oss äldre. Samtidigt är det inte vad som sker. Här låter jag Skinner få ett postumt sista ord. För att få ett annat lyssnande från personalens sida måste vi psykologer och övrig personal se på lyssnandet som ett verbalt beteende och inte som en inneboende intention som ska medvetandegöras. Till slut gäller det att under vårdutbildningar träna in det ordval som fungerar och av oss äldre upplevs som om vi blir lyssnade på. När vi väl känner att vi blir lyssnade på upprepar vi inte ihärdigt samma sak. Det vill säga, vi slutar att vara hopplöst tjatiga.

Hans-Olof Lisper

De lönsamma psykologerna finns i primärvården

Primärvårdspsykologernas februari-konferens i Gävle besöktes av bl a Hans-Olof Lisper som här berättar om sina intryck och uträkningar av de stora vinster samhället skulle göra med fler psykologer inom primärvården.

Få psykologer inom primärvården

Sedan tog Lars Ahlin över bildvisningen. För mig var de sista bilderna viktiga – psykologer i primärvården, en vinst för samhället. Men först visade Lars fakta. Till exempel: Idag har en av tio vårdcentraler tillgång till psykolog. Det ger för Sverige 200 psykologer i primärvården, det vill säga

tiden. För att avgöra om det kan vara verklighet får vi gå till evident kunskap om åtgärder.

Sedan visade Lars ekonomin i en jämförelse mellan året med problem och året efter kontakten med primärvården, uppdelat på olika källor. Där fanns till exempel mannens köpkraft, kommunens och försäkringskassans

Torsdagen den 10/2 tog jag Upptåget till Gävle och den Nationella konferensen för primärvårdspsykologer. En underrubrik visade vad jag skulle möta, nämligen psykologer i första linjens vård.

Psykosocial Hälsa i Gävleborgs län var värd och medarrangör var Sveriges Psykologförbund representerat av vår ordförande Lars Ahlin. Förmiddagen ägnades åt tankar kring psykologen i primärvårdens första linje. Eftermiddagen startade med att vi förbereddes i några övningar i nätverkande. Efter dessa åkte jag hem till Uppsala och för kvarvarande runt 50 psykologer var målet att under resten av eftermiddagen ordna sitt nätverk.

Mer hälsa än sjukvård

Nu tillbaka till starten där Åsa Linder, chef för Psykosocial hälsa Gävleborg pekade på ett dop. Det är vanligt att landsting har vårdcentraler, men Gävleborg har hälsocentraler. Ett namnbyte med mening för både personal och besökare. Primärvård handlar här mer om hälsa än om sjukvård.

Namnbytet är viktigare för psykologerna än för läkarna. De senare sysslar ju mer med sjukvård än hälsovård. Det är OK att bryta ett ben och gå till sjukvården, men för den är som lite rädd är det naturligare att gå till hälsovården än till psykiatri. Att se rädsla som en hälsofråga gör förmodligen besöket lättsammare, och förmodligen är attityden annan hos hälsopsykologen än hos vårdpsykologen. Dessutom får psykologer större plats i hälsovård än i psykiatri. Enligt min mening är alltså psykologens plats i första linjen riktigt riktig!

Lars Ahlin gav en intressant analys av hur fler psykologer i primärvården innebär ekonomisk vinst för samhället. Åsa Linder till vänster.

en psykolog på så mycket som 50 000 invånare.

För att påverka situationen har Psykologförbundet gjort egna undersökningar och de senaste sju somrarna presenterat dessa i Almedalen i Visby. Till det kommer ständig lobbying av politiker på olika nivåer. Målet är det självklara: Varje hälsocentral har en egen psykolog. I primärvården finns då en psykolog på 5 000 invånare. Det betyder att 2 000 psykologer arbetar inom området.

Stora vinster att hämta för samhället ...

Lars avslutade med en intressant analys av ekonomin för detta. Skulle den stora ökningen av antalet psykologer bli en kostnad eller en vinst för samhället? Förbundet har räknat på ett exempel: En 40-årig man med klaustrofobiska besvär. Det är något som en KBT-psykolog bör klara med relativt liten insats. I exemplet räckte det med fyra samtal för att han ska må mycket bättre och fungera i arbetet och på fri-

vinst. Till det kom vinster för staten, landstinget och arbetsgivaren. Den sammanlagda vinsten för exemplet man var första året 267 000 kronor.

Nu lägger jag till: Anta att den totala årskostnaden för en psykolog är en miljon kronor; lön, arbetsgivaravgifter och kringkostnader. Ett samtal inklusive förberedelser sätter jag till tre timmar, det blir tolv timmar för fyra samtal för mannen med klaustrofobi. Vi behöver då ytterligare tre personer med likande problem för att klara psykologens årskostnad om miljonen.

Det innebär att psykologen på fyrtioåtta timmar, något mer än en vecka, gett samhället god utdelning på sin investering, nämligen 68 000 kronor. Det vill säga vinsten på den satsade miljonen var 6,8 procent redan efter två veckor. Var månad som psykologen arbetar genererar alltså en vinst för samhället om 2 670 000 kr. Beräkning: Arbetstid månad 30 h x 4 v = 120 h och tio patienter. Räkna med 9 månader ar-

bete och vi har för året $9 \times 120 \text{ h} / 12 = 90$ patienter. Det betyder att psykologen som tar hand om 90 patienter om året $\times 257\,000$ kr genererar osannolika 23 miljoner i vinst för samhället.

Med diagnosen i exemplet, klaustrofobi, är det osannolikt att problemet försvinner över tid. Snarare får vi räkna med motsatsen, nämligen att ju längre tiden går desto mera omfattande blir fobin. Det talar för just psykologer i frontlinjen. De kan ingripa tidigt och åtgärderna blir då enklare. Fyra samtal är inte orealistiskt om fobin är under uppbyggnad. Det betyder att vi skulle kunna jämföra med kostnaderna för utebliven behandling över ett antal år. Det vill säga vinsten av den tidiga kontakten är ännu större.

... åtminstone i teorin

Förbundets exempel och/eller mina räkningar är för bra för att vara sanna. Vi är väl alltför positiva. Till ex-

”... psykologen med 90 patienter om året genererar 23 miljoner i vinst för samhället.”

empel har jag nog på många punkter missuppfattat komplexiteten i samhällsvinsterna. Men med de marginaler som finns i exemplet måste det ändå vara så att psykologens arbete i primärvårdens frontlinje verkligen är värt att ta till vara på i förhållande till samhällsnyttan mätt i kronor.

Vi måste nu gemensamt se till att det blir två tusen psykologer i primärvår-

den, och sedan kan vi beräkna även andra insatser av psykologer utifrån samhällets totala kostnad och vinst.

Låt oss vara konservativa och säga att varje psykolog i primärvården genererar en samhällsvinst på en miljon per år, det vill säga egen kostnad plus en lika stor vinst. Det ger med två tusen psykologer i frontlinjen en samhällsvinst på två miljarder om året. Jag vill tro att detta är ett realistiskt resultat av denna satsning. Skulle varje psykolog ge en vinst om 23 miljoner, utifrån förbundets exempel blir vinsten för samhället osannolika 46 miljarder per år.

Sedan gick dagen över i nätverksuppbyggnad, och jag tog SJ-tåg tillbaka till Uppsala. Trots kyla under dagen och snö dagarna innan gick tåget i tid och kom fram i rätt tid!

Hans-Olof Lisper

Yrkesföreningarnas nätverk

Yrkesföreningarna inom Psykologförbundet har ett gemensamt forum YFN som bildades för några år sedan och består av ordförandena i respektive förening. Syftet är att diskutera och samordna information riktad både till studenter och till presumptiva nya medlemmar. Dessutom finns behov av att ha ett bra forum för diskussioner med förbundsstyrelsen. De två senaste mötena ägde rum i Göteborg i höstas och i Lund i februari när förbundet mötte psykologstudenter. Vi hade med observatörer på båda mötena – pensioneringen är avlägsen för studenterna. Men vi har nytta av nätverket på konferenser av typ Psykologidagarna för att informera om vår existens och vår verksamhet. Anita Berntsson rapporterar från mötet i Göteborg i oktober 2010.

Yrkesföreningarnas plats i organisation och förbund diskuterades och följande togs upp: stadgar, medlemskap och att starta och avsluta förening.

Flera föreningar hade stödmedlemmar ur andra yrkesprofessioner än psykologer. De hade inte rösträtt. Man talade om varför man hade behov av stödmedlemmar – ofta någon med hög kompetens och/eller forskningserfarenhet inom yrkesområdet. Frågan om också seniorpsykologerna inverkade på medlemstalet i föreningarna ventilerades.

Behovet av att ändra i normalstadgarna påtalades. Stadgarna är tvingande. Den grupp som arbetar med normalstadgarna skall ta upp frågan för bearbetning.

Vad vill man med yrkesföreningar?

Borde man upplösa yrkesföreningarna? Starta egna föreningar utanför Psykologförbundet? Förslag att olika föreningar med liknande intressen gick ihop. KBT-föreningen är egentligen ingen yrkesförening utan en metodinriktning. Skulle man starta olika grupperingar av olika yrkesföreningar ex 3–4 grupper? Frågan är vad varje förening vill.

Vissa föreningar grundades för 38 år sedan andra för tre år sedan. Medlemstalet varierar mycket från 30 medlemmar till 800 medlemmar (KBT). Man anser att man tappat många medlemmar på grund av ekvivaleringsfrågan. Målen med föreningarna är de samma

– att sprida kunskap inom området. Hur skall föreningarna utvecklas? Man vill behålla sin självständighet, mindre snittytor och ha stor självständighet till Psykologförbundet.

Möte med FS

Vid möte med Helen Antonsson och Fredrik Wagnström från förbundsstyrelsen framkom att översyn av kongressorganisationen inte hade kommit igång. Man kunde inte ge några konkreta svar på yrkesföreningarnas frågor. Man önskade från yrkesgruppernas sida att komma in tidigt i processen – att det fanns öppenhet och transparens. Och att en referensgrupp från yrkesföreningarna bildades.

Att ha fackliga förtroendemän har inte visat sig bra.

Helen Antonsson framhöll att ingen arbetsgrupp ännu utsetts, att arbetet troligtvis inte skulle komma igång i år och att förbundsstyrelsen med en referensgrupp troligen skulle bli förslaget.

Man diskuterade om man borde se över Psykologförbundet utifrån.

Fortsättning nästa sida

Fortsättning från föregående sida

Önskemål att förslag på förbättringspotential skickades ut till alla initierade.

Tre personer från yrkesföreningarnas nätverk har blivit utsedda av föreningen med önskemålet att vara referensgrupp. Inget kommer dock att inträffa i år.

Översyn – vilket är syftet?

Behov av att öka kommunikationen, att utveckla organisationen och att ta tillvara på den kompetens som finns inom organisationen. Översynen välkomnades av yrkesföreningarna. Hur ser Psykologförbundet på yrkesföreningarnas roll i förbundet. Samarbete? ”Vi vill vara med och påverka”. Drivkraften att vara med i Psykologförbundet är inte så stor från föreningarna.

Privatiseringen inom primärvården togs upp. Hur ser förbundet på det. Behov från föreningarna att få en verksamhetsplanering under våren 2011.

Professionsfrågorna har kanske blivit viktigare idag. Därför viktigt att ligga i framkant.

Yrkesorganisationerna förstår inte FS-protokollen som endast är beslutsprotokoll. FS menade att andra typer av protokoll blev för omfattande. Yrkesföreningarna önskade medlemsbrev, där processen beskrevs.

Presentation av yrkesföreningarna inför studenterna.

Min roll diskuterades och någon ansåg att det väl inte vore aktuellt för psykologistuderande att höra om pen-

sionsföreningen när man var på väg ut i arbetslivet. Jag svarade med att jag inte hade behov att delta i detta och att jag kunde lämna mötet efter lunchen. Helt plötsligt ändrade man sig och ansåg att jag skulle ingå i gruppen. Jag hade tidigare berättat om våra möten med politiker på både höger och vänstersidan och att vi varje år hade ett framtidsinriktat diskussionsforum där även studenter hade möjlighet att delta. Så som sista man berättade jag för studenterna om bland annat detta men att vi ofta också fortsatte att arbeta efter pensionsåldern.

Anita Berntsson

Till minnet av Gunvor Ängfors

Det är svårt att ta in att Gunvor inte är med oss längre. Hon var en sällsynt närvarande och levande person med ett stort socialt nätverk och många järn i elden även utanför psykologkretsen.

Gunvor var alltid fullt sysselsatt, energisk, intensiv, positiv och oftast med ett leende på läpparna. Hon var nyfiken på det som hände och gav sig inte i första taget, om hon hade bestämt sig för något drev hon också oftast igenom det. Hon hade en lång facklig karriär bakom sig inom Psykologförbundet och deltog som ombud i många kongresser.

När hon avslutat sina fackliga uppdrag var hon en av dem som startade Seniorföreningen inom Psykologförbundet.

Hon blev med sin goda organisationstalang först en energisk och pådrivande sekreterare, samtidigt som hon var kassör! År 2001 valdes hon till ordförande och stannade på den posten fram till 2008. Hon blev därefter hedersmedlem i föreningen.

Redan från början tog hon krafttag för att öka medlemsantalet i föreningen och drev även på så att hela

styrelsen aktivt deltog i medlemsvärvningen.

Hon ordnade också från början att den sittande förbundsordförande var föreningens fadder och hade på så sätt god kontakt med både kansliet och med förbundsstyrelsen. Hon arbetade för att vi som den intresseförening vi är kom med i yrkesföreningarnas nätverk, som arbetar med gemensamma frågor i kontakten med förbundet. Ett annat projekt som funnits med länge under Gunvors ordförandeskap har varit mentorfrågan och hur vi ska överföra eller dela med oss av kunskaper och erfarenheter till yngre generationer psykologer. Frågor som rör psykologers arbetsmiljö låg henne varmt om hjärtat och det blev en motion till kongressen i frågan.

Gunvor var jämsides med sitt uppdrag som ordförande en centralfigur för regionen i Uppsala och höll däriifrån i mångt och mycket. När tidningen SeniorPsykologen kom igång och skulle skickas ut stod hon för de flesta detaljerna med distributionen och samlade den aktiva gruppen omkring sig till en trivsamt samvaro samtidigt

som man klistrade frimärken, skrev adresser och plockade i tidningar i kuvert.

Gunvor har lämnat många olika avtryck efter sig vi saknar henne mycket – och det vi inte glömmer är de goda och glada minnen hon gett oss.

Brita Tiberg
ordförande i Seniorpsykologerna

Västra regionen

Familjeterapins framväxt i Göteborg – en fängslande historia

Vårens programserie i Göteborg inleddes med besök av **Kristin Gústavsdóttir**, socionom och psykoterapeut och **Karl Gustaf Piltz**, psykolog och psykoterapeut. De berättade om hur familjeterapin växte fram i Göteborg och den historien kunde inte ha berättats på ett mer fängslande sätt än av dessa två pionjärer. **Anförandet bestod av två delar: Familjearbete inom den offentliga sektorn samt utvecklingen av par-samtal.**

Från juridik till psykologi

I början av 1960-talet kom Karl Gustaf till Göteborg som tingsmeriterad jurist. Han började arbeta på Rätts-hjälpsanstalten, allmänt kallad "rätts-hjälpen", där han var i tre år. Han kom då i kontakt med bl a faderskaps- och vårdnadsärenden. Han mötte även en del "familjehemligheter" som t ex "den biologiska fadern" och dolda adoptio-ner. I dag avslöjas sådana familjehemligheter ofta vid transplantationer, då man söker efter lämpliga givare av or-gan.

Parallellt med arbetet gick KG i psy-koterapi hos Arvid Samueli, som även föreläste om psykoterapi. Han kom i kontakt med Karen Horneys och Carl Rogers' teorier. Grundsynen var hu-manistisk. 1965 började KG studera psykologi på allvar. En lustig detalj är att han kom in på den enda psykolog-utbildningen, där alla sökande antogs. 510 studenter samsades där.

Utbildningen handlade till en början mycket om Skinners teorier, beting-ning och annat. Men det fanns också en psykodynamisk anknytning.

Familjeterapi i USA

1969 kunde KG börja arbeta på Lill-hagens sjukhus, avdelning 2. I slutet på 1960-talet fick han ett stipendium till

Kristin Gústavsdóttir och Karl Gustaf Piltz tog genom sina studier i USA familje-terapin till Sverige och blev dess företrädare här i landet.

Temple University, Philadelphia, USA. Där fick han ta del av familjeterapi-seminarier via oneway screen. Han fick bl a se familjeterapi med psyko-tiska patienter. Även Kristín upplevde en stor generositet mot studenter. Hon fick se familjeterapier och lärde sig ett förhållningssätt till familjer. Familje-terapirörelsen i USA stod i motsats till psykoanalysen, vilket ledde till kritik och vissa stridigheter.

Från barnpsykiatri till vuxna

Kristín kom från Island. Hon studera-de till socionom vid Socialhögskolan i Stockholm. 24 år ung och enligt egen uppfattning ganska okunnig erbjöd hon sig att gå som obetald praktikant på Mentalvårdsbyrån i Stockholm. Hon stannade tre månader och över-gick därefter som praktikant till barn-psykiatri, också i Stockholm. Där

träffade hon Inga Sylwander och alla de andra pionjärerna. Kunskapsnivån var hög, alla gick i handledning och egenterapi. Man hade klart för sig att professionell och personlig utveckling måste gå hand i hand. Det fanns goda förebilder för unga psykologer.

Möte i USA

Från Island fick Kristín ett fullstän-digt stipendium för sin utbildning på Smith College School of Social Work, Pennsylvania. Hon gjorde sin praktik vid Eastern Pennsylvania Psychiatric Institute (EPPI), där hon och KG träf-fades. Kristíns mycket generösa sti-pendium gjorde det svårt för henne att lämna Island innan hon fått ge något tillbaka. Hon stannade och arbetade

Fortsättning nästa sida

Fortsättning från föregående sida

på ett psykiatriskt sjukhus i Reykjavik där hon fick fria händer att utforma arbetet som hon själv valde. Hon hade sin chefs fulla förtroende att bygga upp en verksamhet. Innan detta drömlika arbetsförhållande hann förändras, hade K blivit gravid och KG och Sverige kallade.

Psykoterapin möter motstånd

I Sverige var 60-talet en utvecklingens tid för psykoterapin. Barnpsykoterapier bedrevs i Göteborg av pionjärerna på Stefansgården, oftast utbildade på Ericastiftelsen. Inriktningen var psykoanalytisk. Ett par av psykoterapeuterna hade gått i terapi hos Anna Freud. Studenter kunde få sitta i box och se terapier eller delta som praktikanter i gruppterapier med barn.

I Göteborg var klimatet kritiskt till psykoanalytiska tankegångar. Vuxenpsykiatrien släppte ogärna in psykologer, med några undantag. KG hade turerna att på Lillhagens sjukhus komma in på en avdelning som var mera positiv. Den kallades för miljöterapeutisk eller "den röda avdelningen". I den något hånfulla kritiken talade man om att patienterna bytte plats med läkarna. Striderna inom psykiatrien behövde inte ha varit så hätska om det funnits ett stöd och en tolerans uppifrån. KG och K undervisade tidigt på Tjänstemännens bildningsverksamhet (TBV). I grupperna där satt bl a Leo Berlips.

Start för familjeterapi

Psykoterapin i Göteborg utvecklades med utbildningen i gruppterapi. Den möjliggjordes eftersom dåvarande klinikchefen inom barnpsykiatrien Kerstin Höök deltog med en grupp.

Ekonomiskt stöttades projektet av TBV. Inom ramen för gruppsykoterapiutbildningen tillkom familjeterapiutbildning.

K och KG Piltz startade sitt "Institut för Familjeterapi" 1973 och arbetade privat på heltid. Institutet arbetade med familjeterapi och utbildning. Man gav kurser i hela landet.

Framtidstron var positiv och stark. Senare visade det sig att man efter att ha gått ett antal kurser ändå inte fick tillfälle att arbeta med metoden. Che-

ferna hade inte följt utbildningen och visste för litet vad det handlade om. Utan chefernas sanktion kunde man inte börja bedriva familjeterapi.

Från 1974 bedrev K och KG handledarutbildning över hela Sverige, där många pionjärer deltog. Den första utbildningsvägen utmärktes av att den var:

Kollektivistisk

Man samtalade i grupper

Man hade ett förändringstema

Man sökte ny kunskap

Värderingarna var tydliga och demokratiska

Inställningen var humanistisk och rättvis

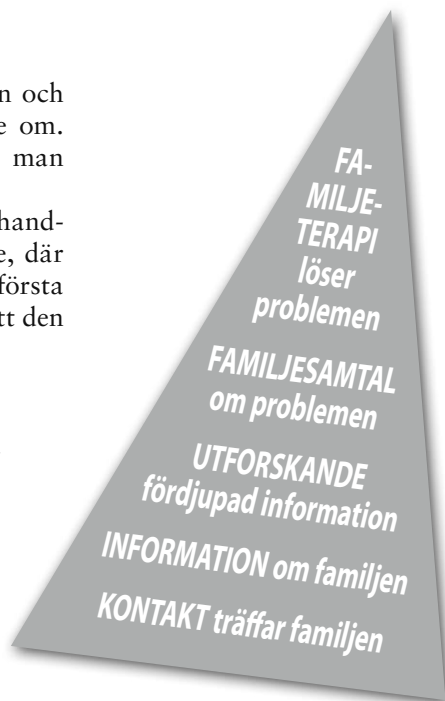
Man förde en dialog

Frigörelse och försoning

På 90-talet utvecklade K och KG sin coterapi, där patienten har en egen terapeut och familjen en annan. Terapeuterna samarbetar. K och KG betonar vikten av att man frigörs till någon istället för från någon. Frigörelse är ingen motsats till kontakt. En lyckad frigörelse till föräldrar leder till ett bättre förhållande än tidigare. Väsentligt i denna frigörelseprocess är att "barnet" får tillfälle att uttala sin kritik utan att bli avbruten med värderingar. Föräldrar fås alltså att lyssna färdigt på sina barn. Man kommer fram till en försoning och kan acceptera ett kärleksfullt beroende från ömse håll. Man litar på att var och en kan klara sig på egen hand.

Detta är en förutsättning för att barnen skall kunna känna en okomplicerad sorg när föräldrarna dör och kunna föra sina kärleksfulla minnen vidare. Försoning är ett begrepp som hittills använts alltför litet i psykoterapin. Kanske har man tolkat det som konflikträdsla. I försoningen accepterar man konflikterna eller orättvisorna och går vidare. Detta är inte detsamma som förlåtelse, vilken inte alltid är möjlig.

Lojaliteten i familjen är vertikal och horisontell, mellan två partner och mellan barn och föräldrar.

Coterapi med könsperspektiv

När K och KG arbetar som coterapeuter tar KG hand om mannen och K tar hand om kvinnan. De fördjupar samtalen på ömse håll, men tar inte emot "hemligheter". Dessa tas ibland upp i gemensamma samtal. Man har ett tre-generationers perspektiv under enskilda- och parsamtal. Könsrollerna blir en av huvudfrågorna i samtalen, "who makes the gold makes the rules".

En triangel kan illustrera olika stadier i familjearbete från den första kontakten fram till familjeterapi, som är den sista och svåraste fasen. Den är inte alltid nödvändig då man fått information och fördjupat denna i samtal.

Anna Kerstin Wetterqvist

Sexualiserat våld mot kvinnor

Vid göteborgsgruppens februari-sammanträde redogjorde Ulla Danielsson för sitt arbete med våldtagna och/eller misshandlade kvinnor. Det var tydligt att hennes skildring sprang ur professionell, beprövad erfarenhet och många tankar om det sexualiserade våldet, de situationer i vilka det uppstår och hur det skall motverkas.

Hon anförde att kvinnor har lägre status inom sjukvården och tydliggjorde svårigheterna inom psykiatrin att få grepp om konsekvenserna av detta. Inte på något (an)klagande eller uppgivet sätt, utan objektivt och med tankar om hur situationen skall gå att förbättra.

Ingen yrkesjargong

Hon använde ingen yrkesjargong, utan ett mycket vardagligt, klart och kunskapsladdat språk, som gjorde det möjligt för dem av oss, som inte har gedigna, egna erfarenheter från hennes sakområde, att ta emot och förstå budskapet.

Vi fick även en sökande, mycket strukturerad berättelse om svårigheterna att etablera en ny organisation inom den redan befintliga förlagan.

I sina möten med de misshandlade kvinnorna hade hon uppenbarligen stor nytta av sitt tidigare arbete som sjuksköterska. Hennes verksamhet som psykolog har gett henne många nya, specifika erfarenheter om olika sätt att mötas och inte mötas. Kombinationen av de olika erfarenheterna gjorde det möjligt för henne att reflektera och använda båda, såväl var för sig som i förhållande till varandra.

Teori och praktik i dialog

Utöver det fackmässiga insiktslyft som Ullas program gav möjlighet till, fick vi även mer vardagsmässiga möjligheter att tänka över frågor om vad det är och vad det bör vara att vara medmänniska.

Vi möter dagligen människor med mycket likadana eller mycket annorlunda bakgrunder än vi själva har. Varje gång kan vi göra vardagsmäs-

siga reflexioner om möjligheter, konsekvenser, utveckling av medmänniskligheter, rättigheter, skyldigheter och annat, som finns – antingen vi godkänner eller är mot det som är gängse. Det finns inget, som är så praktiskt som en god teori, och det finns inget bättre underlag för en god teori än gedigen praktik.

Det går inte arrangeras mer än en liten del av de situationer, i vilka vi kan bilda de teoretiska bakgrunder och de praktiska kunskaper som vi behöver. Det mesta måste vi lära oss att bilda, där tillämpningen är omedelbar och där vi vet med oss att det är på oss själva, som det beror, om det skall bli ett nytt tänkande. Det är nödvändigt med planerad och styrd kunskapsbildning, men det är minst lika nödvändigt med spontan kunskapsberikning av

”*Det sexualiserade våldet är inget som är inbyggt i männen (eller kvinnorna). Allt, som har med förhållandet måste läras in och tillämpas i samverkan mellan starka och svaga.*”

den art, som Ullas ord och tankar gav, och de tankar inom oss, som vi själva kan odla som konsekvens.

Nya insikter

Ullas sätt att foga samman och berätta om den teoretiska och praktiska kompetens, som hon har byggt upp i sina olika studier och yrken och andra livsbetingelser, gjorde det möjligt för oss, lyssnare (och säkert även för henne själv) att bilda nya insikter.

Just genom att hon gjorde så, fick vi, som inte är professionella inom vården, goda möjligheter att använda hennes tankar med våra egna kunskaper som bakgrund och på vårt eget sätt.

Ja, hela programmet hjälpte oss att

bygga ut våra kunskapsregister och att förbättra det sökande efter nya kunskaper, som är fundamentalt viktiga inom psykologin och den psykologiska pedagogiken och i vardagen i dess helhet.

Bekräftande diskussion

Av samtalet efteråt framgick det, att i synnerhet de, som har likartade yrkeserfarenheter som Ulla kunde bekräfta att hennes skildring var riktig.

Därigenom blev hennes ord ännu mer insiktsberikande för oss som inte har (nog mycket av) den sortens komplexa kompetens, som hon har tillägnat sig i sin utbildning och sina arbeten inom vården och som praktiskt verksam psykolog och i alla andra situationer.

Vi fick möjligheter till inte endast reflektioner över kärnan i hennes program, utan även att bygga ut våra egna tankar om kvinnors och mäns förhållanden, vad situationerna betyder i sig själva och vad de betyder i kunskaps- och regelutvecklingen i samhället.

Vi måste lära oss att umgås

Det sexualiserade våldet är inget, som är inbyggt i männen (och kvinnorna). Allt, som har med förhållandet mellan människor måste läras in och tillämpas i samverkan mellan starka och svaga. Det gäller såväl det psykiska som det fysiska.

Kvinnor, såväl som män, är själva ansvariga för alla sina handlingar, men ingen av oss klarar av att vara det, om vi är hänvisade till oss själva, enbart. Varken styrka eller svaghet är givna av naturen utan konsekvenser av det som just är och det som har varit innan.

Vi måste, alla, lära oss att umgås som medmänniskor. Det gäller det psykiska såväl som det fysiska.

Ullas program gav en god hjälp i att utveckla detta. Birgitta Stenberg och Märta Tikkanen har behandlat intilliggande områden, den senare bl a i boken ”Män kan inte våldtas”, Bonniers 1975.

Torbjörn Stockfelt
Per Johan Ekelöf

Kulturell påverkan på studieval var temat för Östra regionens februari-möte. Prof. Donald Broady, som är kultursociolog vid Uppsala universitet, hade valt rubriken "Kultursociologiska perspektiv på elevers och studenters vägar genom utbildningssystemet och 68-rörelsen" för sitt anförande.

Franskt anslag

Vi fick en liten men spännande inblick i modern sociologi. Flera av de närva-

var man bodde, vilka man umgicks med inom olika sfärer såsom t ex den pedagogiska. Det visade sig att nästan alla bodde runt Humlegården! Man kunde urskilja två grupper: 1. Yngre kvinnor, konstnärligt utbildade, med bl a utlandsvistelser bakom sig. 2. Något äldre kvinnor med en titel efter makens yrke (t ex doktorinna), från landsbygden, ofta religiösa, ofta sjuksköterskor. Det var konflikter mellan

Föräldrars utbildningsnivå avgörande för barnens studieval

rande hade studerat sociologi för nästan exakt 50 år sedan och vi kände oss kanske inte helt uppdaterade. Inspirerad av i första hand fransk sociologi med Pierre Bourdieu i spetsen använder Broody och hans medarbetare begrepp som kulturellt, socialt, ekonomiskt och symboliskt kapital, som vi alla har i varierande utsträckning. Man tänker i termer av habitus, strategier, det sociala rummet, "la classe dominante", sociala fält och mycket annat (jo, vi fick en del skriftlig information också!)

Våra radikala "mödrar"

Donald Broody berättade om flera studier. En handlade om Stockholmskvinnor 1880–1920, närmare bestämt radikala kvinnor som grundade flickskolor, var aktiva i fackföreningar etc. Man samlade in biografiska data för var och en, eget och anhörigas yrke,

"Hon var stjärnan", en av våra radikala mödrar, Ellen Key.

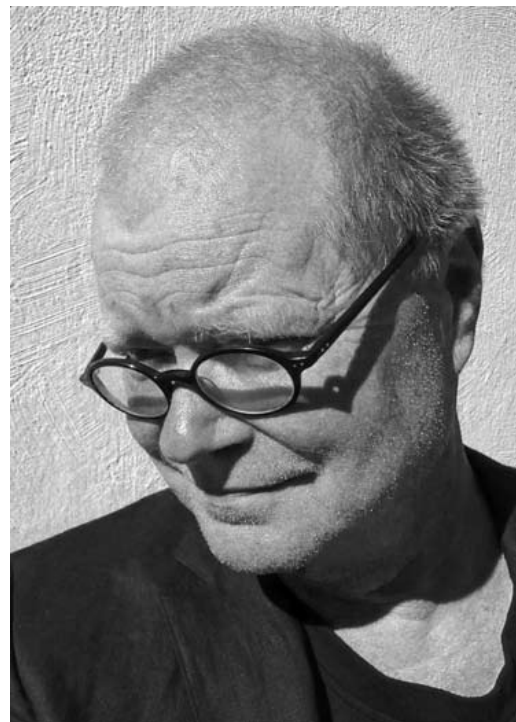
grupperna. Man har undersökt vem som haft kontakt med vem. Ellen Key var stjärnan, som hade kontakt med praktiskt taget alla.

Social klass avgör studieval även i dag

Forskning som berör elevers och studenters vägar genom utbildningssystemet fick vi också höra litet om. I en studie undersökte man gymnasieskolan 1997–2000, således innan det fria skolvalet infördes. Man kunde se att det spelar mindre roll för linjeval om föräldrarna har en svensk eller utländsk bakgrund. Föräldrarnas utbildningsnivå hade stor betydelse och var viktigare än deras ekonomiska nivå. "Överklassens" barn, både pojkar och flickor valde i stor utsträckning NA. "Underklassens" barn valde ofta yrkeslinjer, pojkar och flickor dock nästan helt åtskilda. Däremellan fanns en stor del av den övre medelklassens barn på linjer som Sam, Estetisk och Media, där det var det en viss överlappning mellan pojkar och flickor i val av linje. Man studerade också skillnader mellan olika delar av Stockholm.

68-rörelsens upphovs

Vad gäller 68-rörelsen kom vi gemensamt fram till att både Alternativ psykiatri och Alternativ jul kunde relateras

Professor Donald Broody, kultursociolog vid Uppsala universitet.

till den. Broody berättade att Bourdieu redan 1964 i en bok förutsåg 68-revolten, som anses ha sin bakgrund i studenternas missnöje med sina framtidsutsikter: tidigare studenttårgångar kunde t ex ta en humanistisk examen och känna sig ganska säkra på att få ett fint arbete, t ex som journalist eller kulturkonsulent. Nu hade universitetsutbildningen breddats avsevärt, man var en av många med liknande meriter och det var inte självklart att man fick ett bra arbete. Otillfredsställelsen gjorde att man uppfann sin egen profession och valde att skapa sitt eget liv. Broody var dock inte beredd än att delge oss något om sin egen forskning på detta område. Han menade att han inte hunnit så långt som han hoppats, när han tackat ja till att besöka Seniorpsykologerna. Vi får hålla ögonen öppna. Besök gärna:

<http://www.skeptron.uu.se/broady/sec/68.htm>

68-rörelsen är ju något vi seniorer har i gott minne, antingen vi förstod vad den handlade om eller inte.

Birgitta Granholm

En spännande föreläsning bjöd Anna Maria Ursing på då hon vid Södra regionens januarimöte berättade om sin forskning kring olika lärarinnegestalter under två sekel.

Hennes avhandling heter "Fantastiska fröknar – studier av lärarinnegestalter i svensk skönlitteratur" och beskriver inte bara den kvinnliga lärar- utan även kvinnorollens utveckling från 1800-talet och framåt. Forskningen ägde rum på Litteraturvetenskapliga institutionen i Lund med didaktisk inriktning med svensk skönlitteratur omfattande romaner, noveller, dikter, skådespel, bilder etc. som kungskapskälla. Hon har även tagit del av tillhörande handlingar, faktatexter och annan relevant litteratur kring bl a rådande skolsystem, lagar och förordningar som t.ex. rösträtt,

En spännande resa om kvinnoroller fram till våra dagar, bjöd Anna Maria Ursing på. På bilden: Fredrika Bremer, som kom ut med sin bok *Herta* 1856.

yrkesroll och äktenskap. Sverige fick obligatorisk skolplikt 1842 och rösträtt för kvinnor 1918, lagstadgad 1921.

Lärarinnornas många uppgifter

Källmaterialet består av texter där lärarinnor är huvudpersonen. De arbetar som guvernanter, profitinriktade pensionsföreståndarinnor, flickskolelärarinnor, småskolelärarinnor, folkskolelärarinnor och gymnasie­lärarinnor. Dessutom beskrivs hur det är att vara maka och mor. Efter analys och granskning av allt källmaterial stod följande tema i fokus: att utbilda flickor i hemmet; guvernantens roll; att utbilda flickor för deras egna behov; att utbilda flickor för hem eller yrke; att utbilda folkets barn; lärarinnan som

Fantastiska fröknar

älskarinna, mor och hustru; lärarin­nor och elever.

Kvinnorollen förändras

Det var en spännande och upplevelserik resa vi fick ta del av kring dess kvinnors livsöden och hur kvinnorollen har utvecklats och förändrats fram till våra dagar. Mycket återstår emellertid att göra. Anna Maria berörde bl a Fredrika Bremers "Hertha" från 1856, Carl Jonas Love Almqvist roman "Amalia Hillner" från 1840, Sara Lidmans roman "Hjortronlandet" från 1955 och många fler.

Lärarinnegestalterna består främst av giftaslystna guvernanter, pensionsföreståndarinnor och småskolelärarinnor. I stort sett alla kvinnorna var faderslösa och de förblev själva ofta ogifta. De såg till att döttrarna/flickorna fick en god utbildning, så att de kunde försörja sig själva. De hade till en början ingen rösträtt. Guvernantro­manerna blev populära och ett sätt att få reda på hur de levde sina liv.

Lika lön tidigt

1861 skapades ett lärarinneseminarium i Stockholm. Det medförde att deltagande kvinnor kunde bli självförsörjande. Kvinnorna avlade antingen folkskolelärarinne- eller småskolelära-

Flickornas roll var att lära sig det som var nödvändigt för att sköta ett hem. Att lära sig läsa var däremot inte lika viktigt. Elin Wägners böcker hade betydelse för kvin­norollens förändring.

rinneexamen. Tog de den förstnämnda fick de samma lön som männen. De fick då gifta sig och få barn. Småskolelärarinnorna hade stora krav på sig jämfört med männen som utbildade sig till folkskollärare.

Pensionsföreståndarinnorna var ofta egna företagare, änkor eller ogifta. De hade makt över flickornas fostran, där flickorna skulle utbildas för männen. Flickornas roll var att lära sig det som var nödvändigt för att sköta ett hem. Att lära sig läsa var däremot inte lika viktigt.

Dramatiska kvinnoöden

Andra svenska författare som nämndes var August Strindberg och hans bok "Giftas", som beskriver attityden till flickskolelärarinnor. Vera Skeeborgs bok "Sprakfåle" från 1910 och Elin Wägners kvinnogestalter berördes också.

Boken "Hvit ljung" av Matilda Roos år 1907 beskriver ett tragiskt kvinnoöde, där lärarinnan blev våldtagen och tog livet av sig. I synnerhet småskolelärarinnorna på landet bodde mycket

Anna Maria Ursing talade bl a om betydelsen av C J L Almqvist, Sara Lidman och hennes bok *Hjortronlandet*.

► Fortsättning nästa sida

Fortsättn. från föreg sida

avsidet och hade ofta bara ett rum och kök till sitt förfogande. Denna tragedi ledde till diskussioner att "något måste göras". Detta resulterade i sin tur i att kvinnorna skulle få ha pistol.

År 1940 kom boken "Tänk om jag gifte mig med prästen?" av Ester Lindin. Att vara "utsatt" på landet är ett ämne, som finns i många av dessa böcker.

Maria Lang har skrivit boken "Farligt att förtära", som bl.a tar upp relationen mellan lärare och elev. Förbjuden kärlek mellan elev och lärare var ett känsligt ämne, som var svårt att beröra. Vem får jag gifta mej med? Var en återkommande fråga: "Varför är jag bra för handlararen men inte för prästen?" och uttrycket: "Man kan kalla mig för fröken, även fast jag både är fru och adjunkt!" etc. tillhörde denna fråga.

Maktperson men även offer

Kvinnan var både ett offer och hade makt. Hon hade t ex rätt att aga. Förbudet mot att aga kom inte förrän 1958. Men hon hade även makt t ex att sätta betyg.

Katarina Mazetti har skrivit böcker kring hur det är att vara lärare idag. De heter "Mogen för skrubben" och "Tarzans tårar". Katarina Mazetti är sitt eget verktyg.

Det finns mycket mer kring kvinnollen ur bl a lärarinnornas situation i Anna Maria Ursings nämnda avhandling, som jag nämnde i inledningen. Läs den gärna!

Den berikar våra upplevelser och förståelsen för kvinnors olika livsöden, som fortfarande råder i vår värld, såväl i Sverige som i andra delar på vår jord och som behöver förändras.

Dessutom påverkade ämnet inte bara min egen verksamhet/profession inom skolan och min egen uppväxt. Anna Maria Ursings forskning ger även fördjupad insikt i våra tidigare generationers livssituation med den aktuella tidsandan inkl lagliga bestämmelser kring kvinnollen, som rådde i deras liv. En fortsatt diskussion kring detta ämne skulle kunna bli intressant.

Avhandlingen kan beställas från Brutus Östlings Bokförlag med ISBN 91-7139-682-9.

Evelyn Alexius

Symposium, konstutställning, begravning och födelsedagsfest

Vi avslutade höstterminen med jul-lunch tillsammans med vår Gunvor Ängfors. Nu finns hon inte med oss, men livet går vidare för oss andra. Vi saknar hennes enorma engagemang för föreningen. Med samlade krafter arbetar vi vidare i hennes anda.

Gunvor var med i diskussionerna inför vårens arbete och veckan innan hon avled bad hon om att få en uppdaterad medlemsförteckning!!! Vi hade gemensamt med Gunvor planerat ett besök på Psykiatrihistoriska museet i Uppsala. Det ligger granne med Hospice och Gunvor ville, att vi efter besöket skulle komma in till henne. Nu hann vi inte genomföra detta men kommer att besöka museet senare i vår.

Som redan nämnts fortsätter fotokursen med Hans-Olof Lisper som ledare. Vi välkomnar nya deltagare och anmälan kan göras till Hans-Olof.

Den 28 januari deltog vi i ett symposium, som arrangerats på institutionen för psykologi här i Uppsala. Professor Gunnar Johansson skulle ha fyllt 100 år och docent Gunnar Jansson hade planerat symposiet. Tyvärr avled Gunnar Jansson strax före evenemanget. Intressanta föreläsningar hölls av Gunnar Johannsons lärjungar: Teorin om preceptuell vektoranalys – ursprunglig teori och framtida potential (Sverker Runesson). Vektorteorin tillämpad på färg- och belsningsperception (Sten Sture Bergström). Optiska sfär-teorin (Erik Börjesson). Biologisk rörelse-bakgrund och forskning i nutid (Claes von Hofsten). "Trafiksäkerhet" behandlade ämnen med uppföljning i nutid (Kåre Rumar). Deltagarna i symposiet fick uppleva en stimulerande eftermiddag med vetenskapliga föredragningar och många samtal om minnen.

Den 3 mars besökte vi Sara Johannsons minnesutställning i Å-huset här i Uppsala. Sara avled förra året endast 56 år gammal. Vi hade ju under 2009

varit på besök i hennes hem och fått oss förevisade en mängd tavlor. Nu fick vi en påminnelse om hennes konstnärliga utveckling, då hennes systrar arrangerat utställningen och kunde visa upp både tidiga och senare verk. Sara var brorsdotter till ovannämnde Gunnar Johansson.

Den 4 mars deltog vi i Gunvor Ängfors begravning. Seniorpsykologernas styrelse och Norra regionen hade representanter närvarande. En stilfull begravningsakt följdes av minnestund, där vår ordförande Brita Tiberghöll ett mycket uppskattat tal.

Den 10 mars åt vi den traditionella födelsedagslunchen med Hans-Olof Lisper, som fyllde 75 år. Sedan många år har vi för vana att den som fyller jämnt eller halvjämnt får välja restaurang och vi andra bjuder.

Den 22 mars skall vi besöka Arbetsförmedlingen i Uppsala för att bli informerade av psykologerna Ingvar Staffans och Börje Ljunggren om hur en psykolog på Af arbetar. Vi är speciellt intresserade om deras arbete påverkats av att Af sedan 2010 har fått överta det samordnande ansvaret för introduktion av nyanlända invandrare. Rapport från detta besök återkommer vi med.

*Anita Olsson
Hans-Olof Lisper
Inga Hedberg-Sowa
Ingalill Thun*

Norra

Program Våren 2011

Fredag 8 april
Kl. 15.15–17.00

"Musik, minnen och nostalgi".
Öppet seminarium i
musikpsykologi.
Professor Petr Janata,
University of California,
Davis, USA, inleder.
Blåsenhus, Uppsala. Betty
Pettersson-salen.

Plats:

Torsdag 19 maj
Kl. 14.00–15.30
Plats:

**Besök på Psykiatrihistoriska
Muséet**
Ulleråker, Uppsala

Varmt välkommen!

Norra regionens programkommitté:

Anita Olsson, tfn 018-40 35 70

Inga Hedberg-Sowa, tfn 018-12 06 02

Hans-Olof Lisper, tfn 018-60 20 64

Ingalill Thun, tfn 018-30 21 24

Östra

Program Våren 2011

Torsdag 14 april
Kl. 16.45

Vi skriver vår psykologihistoria
Vi diskuterar upplägget, delar
in oss i temagrupper efter
yrkesområden och börjar
planera hur vi går tillväga.

Torsdag 26 maj
Specialvisning kl 11.00
exakt (dörrarna låses)

Vårutflykt till Tyresö slott.
Vi åker bil gemensamt.
Samling kl 10.00 vid P-platsen
vid Gubbängens T-bana. Kaffe
mm på Café Notholmen.
Mer info och anmälan senast
den 16 maj till Agneta
Zotterman-Molin.

Vi träffas om inte annat anges i Psykologförbundets loka-
ler, Vasagatan 48. Var och en tar med sig något att äta.
Vin finns till självkostnadspris. Kolla gärna programmen i
Psykologtidningen för ev. ändringar.

Varmt välkomna!

Östra regionens programkommitté

Birgitta Granholm tel 08-18 57 85

Birgit Lundin tel 08-731 98 72

Brita Tiberg tel 08-754 48 69

Ulla-Britt Selander tel 08-642 58 34

Agneta Zotterman-Molin tel 08-753 04 38

E- post: agnetaz@hotmail.com

Västra

Program Våren 2011

Onsdag 27 april
Kl. 14.30–16.30

**Förändringsdynamik inom organisation
och näringsliv**

Kalju Plank, leg. psykolog,
MBA, ger personliga erfaren-
heter utifrån 40 års yrkes-
erfarenhet.

Plats:

Konferensrummet, vån 3,
psykologiska inst. i Göteborg
Vi samlas till en kopp kaffe i
kafeterian kl 14.00.

Onsdag 25 maj
Kl. 10.00–16.00

**Utflykt till Åke Högbergs kursgård
i Fjärås vid sjön Lygnern**

Vi provar på ett par bildterapi-
övningar till vacker musik,
äter en god lunch och dricker
kaffe (till ett pris av 200 kr)

Anmälan senast den 18 maj till Anita Berntsson

Tel. 031-16 49 57 (telefon svarare finns)

eller till Torbjorn Stockfelt, tel. 031-711 80 55

e-post: torbjorn.stockfelt@telia.com

Anmälda kommer att erhålla en särskild inbjudan.

Södra

Program Våren 2011

Onsdag 6 april
Kl. 15.30–17.00
Plats:

Prof. em. Bo Hagberg
"Cuba – en reseberättelse"
Psykologiska Institutionen,
Lund. Konferensrum 124.

Fredag 6–7 maj

**Föreningens studiedag och
årsmöte 2011 i Lund**
Institutionen för psykologi
Paradisgatan 5 P
Lund

Mycket välkommen!

Programkommitté:

Evelyn Alexius,

tel 040-41 66 79

Ingrid Göransson,

tel 040-42 31 15

Anders Hallborg,

tel 046-14 55 25

Beertil Nordbeck,

tel 044-24 18 44

Medlemsregister – förändringar fram till 21 mars 2011

Nya medlemmar

Ahlquist, Peter Husmansvägen 42 227 38 Lund	S	Hellström, Eva Dalsgatan 22 602 32 Norrköping	Ö	Ny adress: Collén, Bengt Korppoppgatan 40 120 65 Hammarby Sjöstad	Ö
Andersson, Kristina Ättelhögsgatan 10 C 716 74 Göteborg	V	Hult, Gunilla Fågelsångsvägen 34 341 31 Ljungby	S	Hansson, Birgit Ormingeringen 59 B 132 33 Saltsjö-Boo	Ö
Berglund, Gunilla Skeppargatan 28 114 52 Stockholm	Ö	Larsson Ekdahl, Kerstin Kolonigatan 20 413 21 Göteborg	V	Langnebro, Lillemor Torsböle 215 891 95 Arnäsavall	N
Elmfeldt, Gerd Beckombergsgränd 114 168 54 Bromma	Ö	Plank, Kalju Toredalsgatan 130 417 28 Göteborg	V	Stenström Persson, Karin S Vinbärssvängen 9 273 50 Brösarp	
Hallquist, Tommy Köpenhamngatan 7 752 64 Uppsala	N	Reed, Ritva Eskilsgatan 27 633 56 Eskilstuna	Ö	Åström, Margareta Högsåtravägen 4 A 181258 Lidingö	Ö
Hedberg, Bengt Prästgårdsgränd 10 450 45 Bohus-Malmön	V	Robertson, Kerstin St. Södergatan 44 222 23 Lund	S	Avlidna: Gunvor Ängfors	
		Sjöström, Ulla Gränsholmsbacken 9 127 44 Skärholmen	Ö		

Förändringar

För att du ska kunna få vår tidning eller nås av olika meddelanden behöver medlemsansvarig Ingrid Göransson (e-post: 0864065@telia.com eller mobil: 070-601 7965) snarast få reda på förändringar som gäller din adress, dina telefonnummer och din e-post. Det är inte möjligt för vårt förbund centralt att underrätta om dessa förändringar till våra olika intresse- och yrkesföreningar.

Tack för hjälpen!
Med hälsning, Ingrid

Hur ser våra stadgar ut?

Du som vill veta vad våra stadgar för Seniorföreningen innehåller kan gå in på Psykologförbundets hemsida www.psykologforbundet.se och klicka sig fram via rubriken "Yrkesföreningarna". Stadgarna kan också rekvireras från Ingrid Göransson, tel: 040 - 42 31 15. E-post: 086406570@telia.com

Fotografer i detta nummer Bertil Ericson, Hans-Olof Lisper, Kjell Lundin, Carl Johan Rönn. Arkivbilder hämtade från Wikimedia Commons.

Seniorpsykologerna Sveriges Psykologförbund

Brita Tiberg, ordförande, Solängsvägen 45,
192 54 Sollentuna, 08 - 754 48 69, mobil 070 - 739 85 95.
E-post: brita.tiberg@telia.com

Ulla-Britt Selander, vice ordf. Vintertullstorget 44,
116 43 Stockholm, 08 - 642 58 34, mobil 073 - 600 15 67.
E-post: ulla-britt.selander@comhem.se

Gerty Fredriksson, sekreterare, Badhusgatan 6,
252 21 Helsingborg, 042 - 20 17 21.
E-post: gerty.fredriksson@comhem.se

Hans-Olof Lisper, kassör, S:t Olofsgatan 50 B,
753 30 Uppsala, 018 - 60 20 64.
E-post: hans-olof.lisper@psyk.uu.se
Seniorpsykologernas Plusgiro 434 01 51-2

Agneta Zotterman-Molin, Mörbydalen 16, 6 tr,
182 52 Danderyd, 08 - 753 04 38, 0248 - 404 33 F,
mobil 070 - 658 52 48. E-post: agnetaz@hotmail.com

Ingrid Göransson, Ängslätts gård, Kantorsvägen 4-8,
235 91 Vellinge, 040 - 42 31 15, 070 - 601 79 65
E-post: 086406570@telia.com

Ann-Marie Frisendahl, Zakrisvägen 4, 913 35 Holmsund
090 -23 456. E-post: frisendahl@telia.com

Redaktör SeniorPsykologen: **Birgit Lundin**, Lejonvägen 29,
181 32 Lidingö, 08 - 731 98 72, mobil 070 - 497 57 17,
fax 08 - 731 84 79. E-post: bi.lundin@glocalnet.net